

“УНИВЕРСИАДА – 2013”

СПОРТ ЎЙИНЛАРИ ИШТИРОКЧИЛАРИГА

Қадри ўғил-қизларим!
Муҳтарам устоз ва мураб-
бийлар, ҳурматли меҳмон-
лар!

Бугун униб-ўсиб, катта
ният ва ишонч билан ҳаётга
кириб келаётган сиз, азиз
фарзандларимни Ўзбекист-
тон ёшларининг ҳаётидаги
улкан воқеа — ёшлик, гўзал-
лик ва спорт байрами
бўлмиш “Универсиада —
2013” ўйинларининг танта-
нали очилиши билан чин
қалбимдан муборакбод эта-
ман.

Ўлкамиздаги барча спорт
муҳлислари, миллионлаб
ёшларимиз, бутун халқи-
мизнинг диққат-эътиборини
бугун ўзига тортаётган бу
спорт байрамининг «Кўҳна
ва боқий Бухоро» деб ном
олган табаррук заминда
ўтказилаётгани ушбу танта-
нага алоҳида маъно-мазмун
ва кўтаринки руҳ бағишла-
моқда, десам, айна ҳақиқат-
ни айтган бўламан.

Азиз “Универсиада” қат-
нашчилари!

Сизларнинг “Кичик Олим-
пиада” деб аталган мана шу
нуфузли мусобақага қандай
кескин кураш ва беллашу-
лар орқали етиб келганин-
гиз, ўз олдингизга қўйган
мақсад йўлида азму шижо-
ат ва қатъият кўрсатиб,

олий ўқув юртларида илму
фан чўққиларини эгаллаш
билан бирга, спорт майдон-
ларида ҳам умидбахш нати-
жаларга эришганингиз,
мамлакатимизда ўтказила-
диган спорт ўйинларининг
энг юқори босқичи бўлган
2013 йилги “Универсиада”
финалига чиққанингизнинг
ўзи, ҳеч шубҳасиз, ҳар би-
рингиз ўзингиз танлаган
спорт тури бўйича катта
ютуқларни қўлга киритган-
нингиздан гувоҳлик беради.

Албатта, бундай юксак
марралар ва шохсупаларга
кўтарилиш учун қанча-қанча
ҳаракат, қанча куч-қувват,
ирода ва мардлик керакли-
гини ана шундай ҳолатлар-
ни бошидан кечирган ҳар
қайси одам ўзига яхши та-
саввур қилиши муқаррар.

Бу фикрларнинг тасдиғи-
ни қуйидаги рақам ва ми-
соллар яққол намойиш
қилади.

“Универсиада” ўйинлари-
нинг саралаш босқичлари-
да иштирок этган қарийб
138 минг талаба орасидан
яқиний босқичга 1020 нафар
қатнашчининг етиб келгани
бу мусобақаларнинг миқёси
нақадар кенглиги ва улар-
нинг нечоғли қаттиқ кураш-
лар асосида ўтганини кўрса-
тади.

Мамлакатимизда олтинчи
бор ташкил этилаётган
“Универсиада” беллашувлари-
ни юқори савияда, уюш-
қоқлик билан ўтказиш учун
аввало жойларда, вилоят ва
шаҳарларда зарур шароит-
лар яратилгани, жумладан,
Бухоро шаҳрида ўнлаб муҳ-
ташам спорт саройлари ва
мажмуалари бунёд этилган-
ни, қарийб 93,5 миллиард
сўм маблағ сарфланиб, кат-
та ҳажмдаги қурилиш, ре-
конструкция ва ободонлаш-
тириш ишлари амалга оши-
рилганини инобатга олади-
ган бўлсак, ҳар уч йилда
ўтказилаётган бу спорт бай-
рамига давлатимиз ва жа-
миятимиз томонидан қандай
улкан эътибор ва аҳамият
берилаётгани янада яққол
аён бўлади.

Буларнинг барчаси авва-
ламбор сиз, азиз болалари-
мизни жисмоний ва маъна-
вий жиҳатдан соғлом ва
баркамол этиб тарбиялаш,
вояга етаётган фарзандла-
римизнинг тараққий топган
давлатлардаги тенгдошлар-
идан кам бўлмаслиги, улар
билан бемалол беллашувга
тайёр бўлиши учун, лўнда
қилиб айтганда, навқирон
ёшларимизнинг халқимиз,
Ўзбекистонимизнинг таянчи
ва суянчи, биз интилаётган

юксак марраларга етиш
йўлида ҳал қилувчи куч
бўлиб ҳаётга кириши учун
— ана шундай буюк мақсад-
ларга эришиш учун амалга
оширилаётганини тушуниш,
англаш қийин эмас.

Қадри фарзандларим!

Халқимиз, жамоатчилиги-
мизга яхши таниш бўлган,
ҳаммамизга куч-қувват ба-
ғишлайдиган, эртанги кун-
га ишонч туғдирадиган “Биз
ҳеч кимдан кам эмасмиз ва
ҳеч қачон кам бўлмаймиз!”
деган олижаноб давлат бар-
чамизни мана шундай гўзал
ва бетакрор Ватанимизга
меҳр қўйиб, ғурур ва ифти-
хор билан яшашга қорлай-
ди.

Ҳозирги вақтда мил-
лий спортимиз ифтихо-
рига айланган Ришод Со-
билов, Аббос Атоев, Рустам
Қосимжонов, Оқғул Омон-
муродова, Светлана Радзи-
вил, Севара Қодирова, Де-
нис Истомин, Саида Исхан-
дарова, Вадим Меньков,
Дилшод Мансуров каби
ўнлаб истеъдодли ёшлари-
мизнинг спорт оламидаги
ютуқлари учун айнан “Уни-
версиада” мусобақалари
парвоз майдончаси бўлиб
хизмат қилгани яхши маъ-
лум. Сизлар ҳам ана шун-
дай моҳир спортчилари-

мизнинг изидан бориб, ке-
лажақда Ватанимиз байро-
гини жаҳон спорт майдон-
ларида баланд кўтаришин-
гизга барчамиз тилақдош-
миз.

Ҳеч шубҳасиз, “Универси-
ада — 2013” беллашувлари
эл-юртимизга хос бўлган
ҳалоллик, мардлик ва ўзаро
ҳурмат руҳида ўтади, қади-
мий Бухоро заминидан яшаб
ўтган буюк аждодларимиз-
нинг руҳи поклари сизлар-
ни қўллаб-қувватлайди, деб
ишонаман.

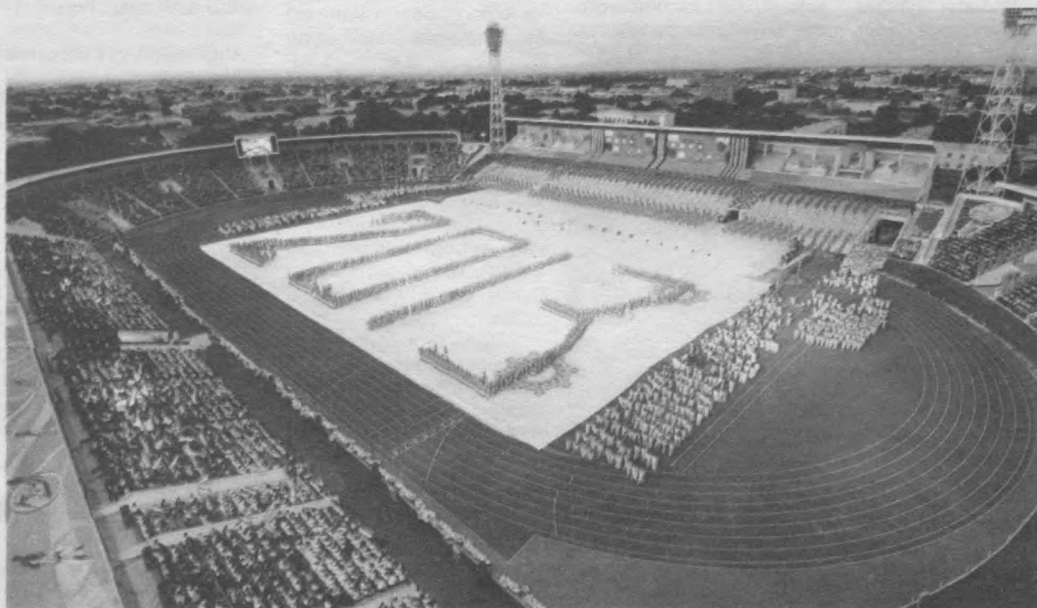
Фурсатдан фойдаланиб,
сизларга атаб юксак талаб-
ларга жавоб берадиган за-
монaviй спорт мажмуалари-
ни барпо этган қурувчи ва
муҳандисларга, мутасадди
ва ҳомий ташкилотларга,
бағрикенг, меҳмондўст Бу-
хоро аҳлига ўз номимдан,
халқимиз номидан самимий
миннатдорлик изҳор эта-
ман.

Азиз ўғил-қизларим!

Барчангизни бағримга
босиб, сизларга сихат-са-
ломатлик, бахт ва омад
хаммша ёр бўлишини тилай-
ман.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон
Республикаси
Президенти

ЁШЛИК, ГЎЗАЛЛИК ВА СПОРТ БАЙРАМИ

Буюк алломалар бешигини
тебратган кўҳна ва боқий Бух-
орода тонг отди. Илқ шабада
олиб келган жийда гули ифори
орзиқиб қутилган чинакам шо-
диёна фурсати етганига ишора
қилаётгандек эди. Турли мам-
лакатлардан зиёрат иштиёқида
оқиб келувчи юзлаб сайёҳлар за-
мон нафаси уфуриб турган эр-
такнамо шаҳарнинг беназир
қийёфасидан ҳангу манг. Ҳатто
бухороликларнинг ўзи ҳам она
шаҳрида бунёд этилган муҳта-
шам спорт саройлари, равон
йўллар, боғу роғларга ҳавас би-
лан, энтиқиб қарамоқда. Энди-
гина тили чиққан набирасини
етаклаб олган кекса отахон чеҳ-
расида шукроналик ёғдуси. У
ўзи учун бир пайтлар армон
бўлган дорилармон кунлар кел-
ганидан, фарзандларининг
ёрқин истиқболдан ғоятда
мамнун. Шу тобда отахоннинг
умри яна бир неча йилларга
узайган бўлса, ажаб эмас.

(Давоми 2—3-бетларда.)

ЁШЛИК, ГЎЗАЛЛИК

(Давоми. Боши 1-бетда.)

“Бухоро” спорт мажмуа-си юртимиз байроғини маҳкам тутган минглаб ёшлар билан тўлиб-тошган. Ҳақиқатан ҳам, жаннатмонанд диёримизда ёшлар кўпчиликини ташкил этади. Уларни она юртга содиқ, Ватан тараққиёти йўлида бор куч ва имкониятини, шижоати ва ғайратини баҳшида этадиган комил инсон қилиб вояга етказиш халқимиз ҳамда Президентимизнинг энг асосий мақсадларидан биридир. Ҳолбуки, бугунги мураккаб глобаллашув даврида юртимизнинг барқарор ривожланиб бориши учун навқирон авлод вакиллари-нинг ҳам маънан, ҳам жисмонан баркамол бўлиб улғайиши ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Бунда, шубҳасиз, спорт энг самарали воситадир.

Стадионга “Универсиада—2013” спорт ўйинларининг очилиш маросимини бевосита кузатиб бориш истидада ота-онаси, опа-акаларига эргшиб жажжи болалар ҳам келишган. Уларнинг кўзида ҳайрат порламоқда! Кўп ўтмай, бугун барча олқишлаган мана шу талаба спортчилар ўрнини айнан улар эгаллашади. Бунга шубҳа йўқ. Боиси, бевосита Президентимиз раҳнамолигида фаолият юритиб келаётган Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблағлари ҳисобидан сўнгги ўн йил мобайнида 1113 та болалар спорт объекти қуриб фойдаланишга топширилди. Уларнинг 84 фоизи айнан қишлоқ жойларда барпо этилган. Мамлакатимизда ишлаб чиқарилган 120 турдаги спорт жиҳозлари ва инвентарлари билан таъминланган замонавий иншоотларда ўғил-қизларимиз ўзлари хоҳлаган

спорт турлари билан мунтазам шугулланиб келмоқда. Ҳозирги кунда 1 миллион 800 минг нафардан ортиқ ёшларимиз 57,5 мингдан зиёд спорт секцияларининг фаол аъзолари ҳисобланади...

“Бухоро” марказий стадионида “Универсиада—2013” республика спорт мусобақаларининг чорлов сардорлари янгради. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри терма жамоалари саф тортди.

Бухоро вилояти ҳокими вазифасини бажарувчи М.Эсонов Ўзбекистон олий таълим муассасалари талабаларининг “Универсиада—2013” спорт ўйинларини очик деб эълон қилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг “Универсиада—2013” спорт ўйинлари иштирокчиларига табригини Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов ўқиб эшиттирди.

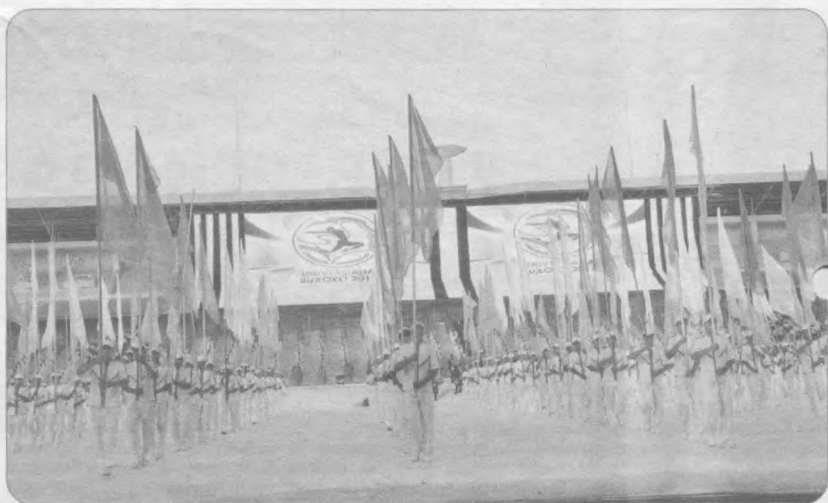
Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси янгради.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи кўтарилди.

Универсиада байроғи кўтарилди.

Спортчи-ёшлар бўлажак мусобақаларда ҳалол, мurosасиз ва мардона кураш олиб бориш ҳақида тантанали сўз бердилар.

Юртбошимиз табригида таъкидланганидек, Универсиада ўйинларининг саралаш босқичларида иштирок этган қарийб 138 минг талаба орасидан якуний босқичга 1020 нафар қатнашчининг етиб келгани бу мусобақаларнинг миқёси нақадар кенглиги ва уларнинг нечоғли қаттиқ курашлар асосида ўтганини кўрсатади. Мамлакатимизда олтин-

чи бор ташкил этилаётган “Универсиада” беллашувларини юқори савияда, уюшқоқлик билан ўтказиш учун аввало жойларда, вилоят ва шаҳарларда зарур шароитлар яратилгани, жумладан, Бухоро шаҳрида ўнлаб муҳташам спорт саройлари ва мажмуалари бунёд этилгани, қарийб 93,5 миллиард сўм маблағ сарфланиб, катта ҳажмдаги қурилиш, реконструкция ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилганини инобатга олади-ган бўлсак, ҳар уч йилда ўтказиладиган бу спорт байрамига давлатимиз ва жамиятимиз томонидан қандай улкан эътибор ва аҳамият берилаётгани янада яққол аён бўлади.

Халқаро спорт мутахассислари томонидан “Кичик Олимпиада” деб эътироф этилаётган уч босқичли узлуксиз спорт мусобақалари Олимпия ўйинлари қоида ва талаблари асосида ўтказиладди. Бу эса мамлакатимизнинг мазкур мусобақалар тизимини йўлга қўйишдан кўзда тутган мақсади ниҳоятда улканлигини ҳам билдиради, албатта. Универсиада мусобақалари бу йил

ҳам 12 спорт тури — баскетбол, волейбол, кураш, белбоғли кураш, дзюдо, енгил атлетика, теннис, стол тенниси, футбол, қўл тўпи, шахмат ва сузиш бўйича ташкил этилмоқда.

Савол туғилади: нима учун бирин-кетин умумтаълим мактаблари ўқувчилари учун алоҳида, касб-ҳунар коллежлари ва академик лицей ўқувчилари учун алоҳида ҳамда олий таълим муассасалари талабалари учун алоҳида спорт мусобақалари ўтказилмоқда? Нима учун Президентимиз доим ҳар бир мезбон ҳудуднинг мусобақаларга юқори даражада ҳозирлик кўришини, спорт байрамнинг шуқуҳи бутун республикани, айниқса, катта ҳаётга энди кириб келаётган ёшлар онгини қамраб олишини талаб этади? Нима учун жойларда жаҳон талаблари даражасида спорт иншоотлари барпо этиш, дунё ҳавасини келтирадиган бунёдкорликларни амалга оширишга давлат бюджетидан миллиардлаб маблағлар ажратилади?

Ўйлаймизки, уйғоқ қалбли юртдошларимизнинг ҳар бири шундай саволларни ўзига беради ва муносив жавоб топади. Шунда уч босқичли спорт мусобақаларининг аҳамияти нечоғли улканлиги дарҳол англашилади. Хўш, йил сайин умумхалқ ҳаракатига айланиб бораётган ушбу жараёнда шахсан менинг иштироким қандай, деган ҳақиқ савол билан ўзини ўзи тафтиш этади.

...Майдонни ёритиб турган прожекторлар бирдан ўчиб, майдонга сирли ва ҳаяжонли сукунат чўкди. Бу, албатта, мусобақа машғала-си стадионга олиб келинаётганидан дарак беради.

Паркентдаги “Физика-Қуёш” илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси Материалшунослик институтининг қуёш ўчоғидан кўр олган

машғала қанча шаҳар ва қишлоқларни, тоғу доvonлар, чўлу даштларни ортда қолдириб, Бухорога етиб келди. Қўллардан-қўлларга эмас, балки диллардан дилларга кўчиб, кўнгилларни янада равшан этувчи машғала ниҳоят сўнгги манзилга дзюдо бўйича икки карржаҳон чемпиони, Пекин ва Лондон Олимпиадалари совриндори, “Универсиада—2010” голиби Ришод Собиров ва бадий гимнастика бўйича Осиё чемпиони, Зулфия номидаги Давлат мукофоти лауреати Хусниябону Гулмова томонидан етказилди — “Универсиада—2013”нинг улкан маёғи гурилди аланга олди!

Машғала спортда, айниқса, олимпия ўйинларида ўз мазмунига эга. Барқарор ривожланаётган Ўзбекистонимизда янада ўзгача мазмун-моҳият касб этиши аниқ. Оловнинг забардаст қўлларда ўз манзилига етказилиши бугунги ёшларимизнинг метин иродаси, ғайрат-шижоатига ишорадек. Бу машғала юртимизда спорт мусобақалари бардавом эканидан ҳам дарак бериб турибди.

Сир эмаски, уч босқичли спорт мусобақаларини ўтказишда миллатимиз генофондини яхшилаш, мамлакатимиз аҳолисини, айниқса, болаларимизни ҳар жиҳатдан соғломлаштириш, келажагимиз эгалари бўлган ёшларнинг саломатлигини мустаҳкамлаш баробарида мурғак қалбларида ватанпарварлик туйғусини шакллантириш бирламчи аҳамият касб этади. Зеро, киндик қони тўқилган табаррук замини — Ватанини севган, ота-онасини яхши кўрган, атрофдаги гўзалликларни асраб-авайлашни бурчи деб билган инсондан ҳеч қачон ёмонлик чиқмайди.

Албатта, уч босқичли мусобақалар тизими қитъа ва жаҳон чемпионатлари ҳамда

ВА СПОРТ БАЙРАМИ

энг нуфузли спорт мусобақаси — Олимпиада ўйинларида зафар кучишга қодир спортчиларнинг том маънода янги авлодини кашф этиш, тарбиялаш ва қўллаб-қувватлашдек устувор вазифаларни ҳам кўзлайди. Ахир, бугун мамлакатларни бошқа бирор соҳа спортчалик дунёга тез танига олмаслиги барчага бирдек аён. Жумладан, шахмат бўйича 17-жаҳон чемпиони Рустам Қосимжонов, стол тенниси бўйича халқаро турнир ғолиби Севара Қодирова, сузиш бўйича Осиё чемпиони Саида Искандарова, халқаро теннисчилар уюшмаси рейтингда ўз ўрнига эга Денис Истомин, икки карра Олимпиада совриндори ва икки карра жаҳон чемпиони Ришод Собиров каби элликдан зиёд спортчилар айнан уч босқичли спорт мусобақаларида кашф этилган бежиз эмас. Ўтган йили Лондонда бўлиб ўтган XXX ёзги олимпия ўйинларида қатнашган ёш спортчимиз Раёно Омонова мактабда ўқиб юрган пайтлари «Умид ниҳоллари», коллежда таълим олаётганда «Баркамол авлод» спорт мусобақаларида қатнашиб, ғолиб бўлган. Мана, бу йил эса Бухорода кечаётган «Универсиада — 2013»нинг биринчи олтин медалини қўлга киритди. Айтмоқчимизки, бундай юксак иқтидорли ўғил-қизларимизнинг орзу-интилишлари айнан шундай баҳсларда, спорт фестивалларида юзга чиқади. Бахтимизга, навқирон авлод вакиллариининг бошини силаб, уларни тўғри ва эзгу йўлга йўналтирувчи, етарлича шароит яратиб бериб, юксак марралар сари руҳлантирувчи фидойи Юртбошимиз, спортсевар халқимиз бор!

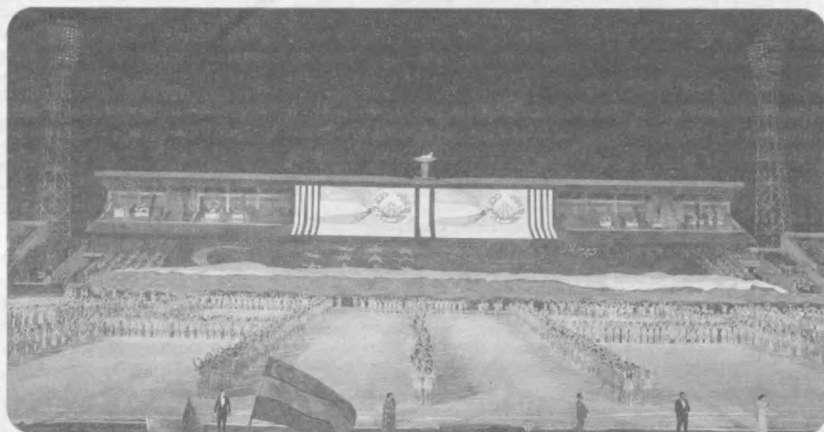
Ҳа, уч босқичли спорт мусобақалари шарофати билан республикамизнинг

барча ҳудудларида чинакам спорт муҳити шаклланимоқда. Қишлоқ ва овулларимизда қад ростлаётган спорт иншоотларини бир вақтлар тасаввур қилиш ҳам қийин эди. «Универсиада — 2013» тufайли кўҳна ва боқий Бухоро шаҳрида ҳам замонавий шароитларга эга спорт заллари қурилди, мавжуд спорт мажмуалари реконструкция қилинди, капитал таъмирланди. Яна бир эътиборли жиҳати, ана шу улкан иншоотларни бунёд этишда, ободонлаштириш кўкаламзорлаштиришда бухороликларнинг ўзлари жонбозлик кўрсатишди. Бундай жараёнда одамлар қалбида ўз киндик қони томган заминга нисбатан меҳр янада жўш уради. Шу маънода мазкур иморатлар кейинчалик ҳам бухороликларнинг худди ўз мулкидек қадрдон масканига айланиб қолиши шубҳасиз.

Спортни ривожланти-

риш, мамлакатнинг барча ҳудудидида бир-биридан қолишмайдиغان муҳташам спорт иншоотларини барпо этиш, уларни зарурий спорт инвентарлари билан жиҳозлаш ишларини жадал давом эттириш, албатта, ўз-ўзидан бўладиган иш эмас. Бу ишга сарф этиладиган маблағларни бир хомчўт қилсак,

кўпгина давлатларнинг бела-лини букиб қўйишига амин бўламиз. Шукрки, халқимизнинг уюшқоқлиги, Президентимизнинг оқилона сиёсати тufайли мамлакатимизда улкан бунёдкорликлар муваффақиятли амалга оширилмоқда. Қолаверса, бундай ўхшаши йўқ уч босқичли спорт мусоба-

нология институти ҳудудида 36x18 метр ўлчамдаги янги замонавий спорт залини қуриш учун 1 миллиард 294 миллион сўм, жиҳозлаш учун қўшимча 92 миллион сўм сарф этилди. Бухоро давлат университети ҳудудидаги спорт залини бунёд этиш учун эса 1 миллиард 400 миллион сўм сарфланди. Ёзги ўйингоҳга ёндош тарзда қурилган кураш залига давлат бюджетидан 470 миллион сўм ажратилди. Мана, ҳозир Универсиада спорт ўйинларининг тантанали очилиш маросимига мезбонлик қилаётган, эртага енгил атлетика мусобақалари давом этириладиган «Бухоро» спорт мажмуасининг капитал реконструкция ишларига бюджет маблағлари ҳисобидан 12 миллиард 581 миллион сўм маблағ сарф этилди. Мажмуа стадионига жаҳон талабларига жавоб берадиган йирик ҳажмли электрон табло ва замонавий ёриткичлар ўрнатилди, трибуна ўриндиқлари ва югуриш йўлаклари қопламалари янгиланди. Бундан ташқари, «Дилқушо» теннис кортлари, «Семург» ва «Хумо» спорт мажмуалари, Бухоро олимпия захиралари ҳамда Нефть-газ коллежлари спорт заллари ҳам тўла таъмирланиб, зарур спорт инвентарлари билан жиҳозланди.

Инчунин, фақатгина Бухорода эмас, балки уч босқичли спорт ўйинлари ўтказилган Андижон, Жиззах, Навоий, Наманган, Самарқанд, Сирдарё, Сурхондарё, Фарғона, Хоразм, Қашқадарё вилоятларида, Қорақалпоғистон ва Тошкент шаҳрида ҳам юзлаб спорт иншоотлари бунёд этилди.

Мамнуният билан таъкиллаш жоизки, уч босқичли спорт мусобақаси баҳонасида жойларда фақат спорт иншоотлари қурилатгани йўқ, албатта. Хусусан, Бухоро шаҳрида Универсиада муносабати билан минглаб гектар ер ободон-

лаштирилиб, ранг-баранг гулзорлар, соя-салқин ва мевали боғу роғларга айлан-ди. Таълим муассасалари, тиббиёт масканлари, бозорлар, жамоат жойлари таъмирланди. Янги йўللар қурилиб, тураржойлар обод этилди. Энг муҳими, ана шу аснода маҳаллий аҳоли кўнглида яратиш завқи ортомқда, эртанги кунга, фарзандаларининг янада ёруғ истиқболга ишонч кучаймоқда. Бир жумлада айтсак, спорт мусобақалари тufайли Бухоро чин маънода ўтмиш, бугун ва келажак uyg'unlashgan кўҳна ва боқий шаҳарга айланди.

...Мунаввар нурларга чулганган майдонга ёш иқтидорли спортчилар чиқиб келиб, кўрғазмали машқлар орқали ўз маҳоратини намойён этишди. Таниқли хонандаларнинг она юрт мадҳини тараннум этувчи, дўстлик ва тинчлик каби умумбашарий фазилатларга даъват қилувчи куй-қўшиқлари юртдошларимизнинг байрамона кайфиятига кайфият қўшди. Ёшлик, гўзаллик ва спорт байрами бошланди.

«Универсиада — 2013» беллашувларининг финал босқичи қатнашчилари учун қизиқарли ва кўнгилочар тадбирларга бой катта маданий дастур ҳам тайёрланган. Таниқли спортчилар, ёзувчи ва шоирлар, санъат намояндалари билан учрашувлар, қадимий шаҳарнинг диққатга сазовор жойларига саёҳатлар, турли шоу-концертлар ўтказиш кўзда тутилган.

Спорт байрамининг тантанали очилиш маросими катта концерт дастури билан аяунланди.

«Универсиада — 2013» спорт ўйинларининг очилиш маросимида Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш.Мирзиёев иштирок этди.

Зохиджон ХОЛОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Бурҳон РИЗОКУЛОВ ва
Ўза олган суратлар.

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Тошкентда «Хотин-қизлар ҳуқуқлари ва эркинлиги, уларнинг мамлакат ижтимоий-сиёсий, социал-иқтисодий ва маданий ҳаётида фол иштирокини таъминлаш: Ўзбекистон таърибаси» мавзусида халқаро конференция бўлиб ўтди.

Тадбир Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатаси, Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши, Ўзбекистон нодавлат нотижорат ташкилотлари миллий ассоциацияси, Фуқаролик жамияти шаклланишини мониторинг қилиш мустақил институти томонидан «БМТ — хотин-қизлар» дастурларини Шарқий Европа ва Марказий Осиё мамлакатларида амалга ошириш бўйича минтақавий офиси ҳамда Германиянинг омонат кассалари жамғармаси кўмагида ташкил этилди.

Конференцияда Германия, Италия, Хитой, Малайзия, АҚШ ва МДХнинг қатор давлатларидан экспертлар, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенати аъзолари, вазириликлар, идоралар, фуқаролик жамияти институтлари ҳамда халқаро жамоат ташкилотлари вакиллари иштирок этди.

Конференция доирасида Ўзбекистоннинг қатор хотин-қизлар жамоат ташкилотлари вакиллари, Зулфия номидаги Давлат мукофоти лауреатлари билан учрашувлар бўлиб ўтди. Чет эллик экспертлар «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси, Тошкент шаҳридаги «Журжоний» маҳалла фуқаролар йиғини фаолияти ҳамда тадбиркор аёллар хунарамандчилик ишларининг Ёшлар иқдор саройида ташкил этилган кўргазмаси билан танишди.

Конференция аяқлари бўйича тегишли тавсиялар қабул қилинди.

❖ Фарғона вилоятида Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 22 йиллиги олдидан «Биз — буюк юрт фарзандларимиз!» шиори остида ёшлар фестивали бўлиб ўтди.

Фестиваль ёшлар ўртасида ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштириш, навқирон авлодни улуг аждодларимизга муносиб ворислар этиб тарбиялаш, йигит-қизларни «оммавий маданият» иллатларидан асраш, маънавий баркамолликка интилишини рағбатлантириш каби эзгу мақсадларга хизмат қилади.

«Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда анъанавий тарзда ўтказиб келинаётган маданий-маърифий тадбирларнинг фол иштирокчилари турли номинациялар бўйича тақдирланди.

❖ Нукусда «Энг намунали диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчи» кўрик-танловининг Қорақалпоғистон Республикаси босқичи якунланди.

«Маҳалла» хайрия жамоат фонди, Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, Ички ишлар, Халқ таълими вазириликлари, Маънавият тарғиботи маркази ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда кўрик-танловнинг шаҳар ва туман босқичларида 323 нафар маслаҳатчи иштирок этди. Энг билимли ва тажрибали деб топилган 16 нафар иштирокчи танловнинг Қорақалпоғистон Республикаси босқичида сиёсий-ҳуқуқий, ижтимоий-маънавий билимини синовдан ўтказди.

Кегейли тумани Халқобод шаҳарчасидаги 4-маҳалла фуқаролар йиғини маслаҳатчиси Арзайим Ирзаева биринчи ўринни эгаллаб, финал босқичига йўлланма олди.

❖ Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши томонидан Тошкентдаги Гафур Ғулом номидаги маданият ва истироҳат боғида «Касаба уюшмалари — болаларга» тадбири ўтказилди.

Тадбирга кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилалар фарзандлари ҳамда меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари таклиф этилди.

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси томонидан ўтказилган анъанавий акциядан қўзланган асосий мақсад алоҳида эҳтиёжли болаларнинг ижтимоий ҳимоясини кўзайтириш, кам таъминланган оилалар фарзандларини хар томонлама қўллаб-қувватлашдан иборатдир. Мазкур акциянинг илк босқичида меҳрибонлик уйлари тарбияланувчиларига соғломлаштириш оромоҳларида бепул йўлланмалар, кам таъминланган оилалар фарзандларига совғалар, истироҳат боғлари, театрларга бепул чипталар берилди.

❖ Ўзбекистон Экологик ҳаракатида атроф-муҳитни муҳофаза қилишда аҳоли, айниқса, ёшлар маданиятини янада юксалтириш масалаларига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Экологик ҳаракати бу йўналишда тегишли давлат, нодавлат ва халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликда кенг қамровли тадбирларни ҳаётга татбиқ этмоқда. Халқ таълими вазирилик, Бадий академия, Давлат табиат музейи, «Тонг юлдузи» газетаси таҳририяти билан ҳамкорликда ўқувчилар ўртасида «Экология — ёшлар нигоҳида» мавзусида ўтказилган ишлар ва расмлар танлови шундай лойиҳалардан биридир. Бундан қўзланган мақсад экологик таълимни ривожлантириш, ёшларни табиатга эҳтиром руҳида тарбиялашдан иборат.

Жорий йил танловга ўқувчи ёшлар томонидан юзлаб иш ва расмлар тақдим этилди. Фарғона вилояти Марғилон шаҳридаги 1-меҳрибонлик уйи тарбияланувчиси Шермухаммад Деҳонов иншо, Тошкент шаҳри Учтепа туманидаги 109-мактаб ўқувчиси Фотиما Жўрабоева расмлар танловида бош соврин соҳиби бўлди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимизнинг материаллари асосида тайёрланди.

Битирувчиларга эҳтиёж катта

Миллий матбуот марказида «Ўзавтойўл» давлат акционерлик компанияси билан ҳамкорликда «Замонавий, раван автомобил йўллари — обод турмушнинг муҳим воситаларидан бири» мавзусида матбуот анжумани ўтказилди.

Тадбирда «Ўзавтойўл» ДАК бошқаруви раиси ўринбосари Шуҳрат Назаров компания жамоаси олдида қўйилган вазифалар ижроси ҳамда 2013 йилдаги режалар тўғрисида апрофлиха фикр юритди. «Ўзавтойўл» ДАК томонидан 2013 йили халқаро стандартларга жавоб берадиган 526 километрлик автомобил йўллари қуриш ва реконструкция қилиш,

Қамчиқ довоида 71 километрлик автомобиль йўли участкасида реконструкция ишларини якунига етказиш, қатор кўприк ва йўл ўтказгичларни барпо этиш белгилаб олинган.

«Обод турмуш йили» давлат дастурига мувофиқ, замонавий йўللар ва муҳандислик-коммуникация инфратузилмасини ривожлантириш, 500 километрлик ортиқ автомобил йўллари

қуриш, реконструкция қилиш ва мукамал таъмирлаш ишлари қўшимча ишчи кучини талаб этади. Бу эса компания тизимида йилдан йилга иш ҳажми кўпайиб, ёш мутахассислар, малакали кадрларга эҳтиёж ортиб бораётганини билдиради. Мазкур эҳтиёж Тошкент автомобиль ва йўллар институти ҳамда тизимга кичик мутахассисларни тайёрлаётган 10та касб-ҳунар коллежи битирувчиларини иш билим таъминлаш имконини яратди.

МУХБИРИМИЗ

Ўқувчини қизиқтириш муҳим

Шаҳрисабз тумани ХТМФМТГЭ бўлими томонидан «Чет тилларни ўргатишда ўқитувчиларнинг вазифаси» мавзусида семинар ташкил этилди.

Тадбирда қарор ижросини таъминлашга доир амалий ишлар муҳокама этилди. Илгор педагоглар таърибаси оммалаштирилди.

— Янги ўқув йилидан умумтаълим мактабларининг 1-синф ўқувчиларига чет тили

дарслари ўтила бошлайди, — дейди 46-мактабнинг инглиз тили фани ўқитувчиси Нурилло Худойқулов. — Бу эса мутахассислар зиммасига катта масъулият юклайди. Юмалги семинарда ўқувчиларни мактабга илк келган кунданок чет тилларга қизиқтира олишда дарсларни ўйин ва оғзаки тарзда ташкил этишнинг аҳамияти тушунтирилди.

Гулнора ОКЎЗИЕВА,
методист

Ёнғин хавфсизлигини таъминлаш — долзарб вазифа

Ёнғин хавфсизлиги олий техник мактабида «Ўзбекистон Республикасида ёнғин хавфсизлигини таъминлаш соҳасида кадрлар тайёрлаш сифатини оширишнинг долзарб муаммолари» мавзусида илмий-амалий конференция бўлиб ўтди.

— Билим даргоҳимизда илгари асосан ёнғин учирлиги йўналиштирилган муҳандис-техник ходимлар тайёрланган бўлса, эндиликда соҳа мутахассисларига қўйилган талаблар ўзгарди, — дейди генерал-майор А.Қўлдошев. — Корхоналар-

нинг ёнғин хавфсизлигини таъминлаш, қурилиш материалларининг ёнғин хавфи кўрсаткичларини аниқлаш ҳамда юз берган кўнгилсизликларни бартараф этишда замонавий техника воситаларидан фойдаланиш бўйича кўникмалар талаб этила-

ди. Мактабимиз педагогик жамоаси ушбу йўналиш бўйича курсантларга чуқур билим бериш билан бирга, соҳадаги ўз ечимини қутаётган муаммоларни комплекс тарзда ҳал этиш юзасидан изланишлар олиб боришмоқда.

Конференцияда долзарб мавзулардаги маърузалар тингланди.

Курбонбой МАТҚУРБОНОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Рақслар гулдастаси

Бухорода «Миллий рақслар» кўрик-танлови бўлиб ўтди. Кўрик-танлов шаҳар ва туман «Баркамол авлод» болалар марказлари «Миллий рақс» тўғрисидаги аъзолари ўртасида ташкил этилди.

Жамоаларнинг чиқишлари мутахассис хореографлар ва вилоят мусиқали драма театри балетмейстрларидан иборат ҳакамлар ҳайъати томонидан баҳолаб берилди. Баҳолаш чоғида ижро маҳорати, дастур мазмуни, бадиий савияси ва таъсирчанлиги, миллий хусусиятларнинг акс эттирилиши каби мезонларга алоҳида эътибор берилди. Тан-

лов натижаларига кўра вилоят «Баркамол авлод» болалар марказининг «Зебигардон» (тўғарак раҳбари Юлдуз Жамолова) рақс дастаси I ўрин, Жондор туман «Баркамол авлод» болалар марказининг «Янги авлод» рақс дастаси ва Шофиркон туман «Баркамол авлод» болалар марказининг «Жажки қизалоқ» рақс дастаси II ўрин, Олот, Қоровулбозор ва Ромитан туман «Баркамол авлод» болалар марказларининг «Гунча», «Орзу», «Ёш раққослар» дасталари III ўринни эгаллади.

Гулжаҳон КОЗИМОВА,
Бухоро вилоят «Баркамол авлод» болалар маркази директори ўринбосари

Тил, услуб ва таҳрир

бунга журналистлар етарли эътибор қаратишяптими?

Оммавий ахборот воситалари ҳокимият идораларини кенг халқ билан боғловчи кўприкдир. Адабий тил меъёрига тўлиқ риоя қилган ҳолда омма билан мулоқотга киришишда, айниқса, матбуот ўзига хос жиҳатлари билан муҳим ўринни эгаллайди.

Матбуот журналистлари, хусусан, муҳаррирлар матнда лексик, фразеологик, морфологик, синтактик воситалардан фойдаланиш борасида алоҳида малака ва кўникмага эга бўлиши талаб этилади.

Ҳар бир матнинг лисоний, хусусан, услубий ва жанр хусусиятларини эътиборга олиш муаллиф ва муҳаррирнинг муҳим вазифаларидан бири ҳисобланади.

Мирзо Улугбек номидаги

Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультетида «Оммавий ахборот воситаларида тил, услуб ва таҳрир масалалари» мавзусида ўтказилган илмий-амалий конференцияда ана шу каби фикрларга ургу берилди. Мавзу юзасидан профессор-ўқитувчилар ҳамда талабаларнинг маърузалари тингланди.

Назозат ХОЛМЕТОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида навқирон авлодни соғлом ва баркамол инсон этиб тарбиялаш, ёшларимиз замонавий билим ва касб-хуналарни чуқур ўрганиши баробарида чет тилларни пухта ўзлаштириши учун зарур шарт-шароит яратиш масаласига устувор аҳамият берилмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг 2012 йил 10 декабрда қабул қилинган чет тилларни ўрганиш тизimini янада такомиллаштириш чора-тадбирларига оид ва 2013 йил 23 майда имзоланган Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети фаолиятини такомиллаштириш бўйича чора-тадбирларга доир қарорлари бу борада муҳим дастуриламал бўлмоқда.

Мамлакатимизнинг барча таълим муассасаларида ушбу ҳужжатлар ижроси юзасидан кенг қўлланма ишлар амалга оширилаётди. Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети ёшларимизнинг жаҳон стандартлари асосида тахсил олиши йўлида муваффақиятли фаолият юритаётган олий таълим даргоҳларидан. Университетда инглиз,

университетлари ва Алианс тиббиёт коллежи каби таълим муассасалари билан яқин алоқалар ўрнатилган.

Университет халқаро ташкилотлар, хориждаги нуфузли илмий ва маданий марказлар билан ҳам яқин ҳамкорлик қилиб келмоқда. Улар орасида ЮНЕСКО, Британия Кенгаши, Германия академик алмашинувлар хизмати, Гёте

чиқилган давлат таълим стандарти, ўқув дастурлари асосида машғулотлар олиб бориш, янги авлод интерактив дарсликларини яратиш ва мавжудларини такомиллаштириш, чет тиллар бўйича билим беришни сифат жиҳатдан янги поғонага олиб чиқиш каби қатор ишларни амалга ошириш режалаштирилган.

Университетда қарор ижроси юзасидан бир неча ишчи гуруҳи фаолият олиб бормоқда. Ана шундай гуруҳлардан бири хорижий тиллар бўйича узлуksиз таълим тизимининг давлат таълим стандартларини такомиллаштириш бўйича иш олиб бораётир. Гуруҳ томонидан ишлаб чиқилган хорижий тиллар бўйича таълим стандарти озғак ва ёзма нутқ амалиёти асосида тузилган. Мазкур таълим стандартига нутқни ривожлантиришга мослашти-

ўрта махсус, касб-хуна таълими тизимида бу даража B1, олий таълимнинг бакалавр босқичида эса B2 этиб белгиланган. Чет тилларни билишнинг кейинги даражаси C1 бўлиб, мазкур кўрсаткич олий таълим тизимининг магистратура босқичи талабалари ва катта илмий ходим-изланувчилар учун жорий этилади.

Университетда ноанъанавий усуллардан фойдаланиш кенг йўлга қўйилган. Хусусан, инглиз тили амалий курси ва чет тилини ўқитиш методикаси курслари бўйича барча босқич талабалари учун такомиллаштирилган дастурлар яратилган. Ушбу дастурларга кўра, талабаларни ижодий, мустақил ва танқидий фикрлашга ундайдиган замонавий методлардан кенг фойдаланилади. Талабаларнинг мустақил таълим олиш кўникмаларини ривожлантириш учун

Qaror va ijro

Курсларни битириб, имтиҳонларни муваффақиятли топширган тингловчиларга сертификат берилади. Ўн ойлик курсларни битирувчи олий маълумотли бўлса, курсни битиргач, ўз мутахассислиги бўйича таржимон бўлиб ишлаш ҳуқуқини берувчи сертификат олади.

Университетдаги Педагог кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш марказида мамлакатимиз олий ўқув юртлари, академик лицей ва касб-хуна коллежларининг профессор-ўқитувчилари ўз малакасини оширади. Тингловчиларнинг назарий ва амалий билимларини ўзлаштиришида фан ва иқтисодиётнинг энг сўнгги ютуқлари, янги педагогик технологиялар, интерактив усуллар асосида маъруза ва семинарлар ташкил этилмоқда. Қайта тайёрлаш йўналиши инглиз, немис, испан, лотин, француз, рус тили ва адабиёти каби фанлардан иборат.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Британия

ТИЛ ЎРГАНИШ ТИЗИМИ ТАКОМИЛЛАШТИРИЛМОҚДА

немис, француз, испан, рус филологиялари, таржима назарияси ва амалиёти, халқаро журналистика факультетлари фаолият кўрсатмоқда. Мазкур олий таълим муассасасида инглиз, немис, француз, испан, рус, араб, голланд, грек, индонез, итальян, корейс, лотин, малай, турк, форс, хитой, япон, ҳинд каби йигирмага яқин хорижий тил ўқитилмоқда. Университет қошида Республика тил ўқитиш маркази, учта хорижий тиллар академик лицейи, малака ошириш маркази иш юритаётир. Хорижий давлатлар билан ҳамкорликда йигирмата ахборот-ресурс маркази ташкил этилган.

Президентимизнинг чет тилларни ўрганиш тизimini янада такомиллаштириш чора-тадбирларига оид қарорига мувофиқ университетда соҳага доир билимини янада мустаҳкамлаш, хориждаги таълим муассасалари билан ҳамкорлиқни кучайтириш борасида қатор ишлар олиб боришмоқда. Чет эллардаги олий таълим муассасаларининг тилшунос профессор-ўқитувчилари университет талабаларига дарс бериш ва маърузалар ўқиш учун таълим этилмоқда. Университет профессор-ўқитувчилари хориждаги олий таълим муассасаларига малака ошириш, талабалар эса илм олиш учун сафарларга юборилмоқда. Бу борада Австриянинг Вена ва Грац университетлари, Испаниянинг Гранада, Мадрид, Алкала де Энарес, Барселона ва Мадрид де Кампютенсе университетлари, Италиянинг Перужа шаҳридаги Хорижий фуқаролар университети, Грециянинг Афина ва Янина университетлари, Жанубий Кореянинг Пусан, Чунг-Анг, Хонам, Жунгбу ва Сеул миллий педагогика университетлари, Бельгиянинг Гент университети ва Таржимонлик институти, Мисрнинг Қоҳира, Айн Шамс, Банха университетлари, Малайзиянинг Султон Идрис, Перлис

институти ва Роберт Бош жамғармаси, Австрия академик алмашинувлар хизмати, Франция институти, Япония халқаро ҳамкорлик агентлиги, Корея халқаро ҳамкорлик агентлиги, Корея таълим маркази, Лаъл Баҳодир Шастри номидаги Ҳиндистон маданият маркази, Миср маданият маркази каби қатор ташкилотлар бор.

— Давлатимиз раҳбарининг чет тилларни ўрганиш тизimini янада такомиллаштириш чора-тадбирларига оид ва Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети фаолиятини такомиллаштириш бўйича чора-тадбирлар ҳақидаги қарорлари хорижий тилларни ўқитишни сифат ва мазмун жиҳатдан янги босқичга олиб чиқишда муҳим омил бўлмоқда, — дейди Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетининг ўқув ишлари бўйича проректори Манноб Нишонов. — Мазкур қарорларнинг ижроси юзасидан университети мизда таълим тизимидаги чет тили ўқитувчиларини янги замонавий интерактив усулда дарс бериш бўйича малакасини ошириш, Халқ таълими вазирлиги, Ўрта махсус, касб-хуна таълими маркази, Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, Тошкент давлат шарқшунослик институти, Самарқанд давлат чет тиллар институти ва бошқа олий таълим муассасаларининг чет тиллар бўйича мутахассислари, шунингдек, хорижлик экспертлар иштирокида таълим тизимининг барча бўғинлари учун дарсликлар яратиш, янги давлат таълим стандартлари, ўқув режа ва дастурлари ишлаб чиқиш каби қатор ишлар амалга оширилди. Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети базасида малака оширган чет тиллар ўқитувчилари кўмағида 2013—2014 йилларда мамлакатимиздаги барча хорижий тиллар ўқитувчилари малакасини ошириш, янги ишлаб

рилган мавзулар киритилган бўлиб, унда касб-хуна колледжлари, академик лицейлар ва олий таълим босқичида чет тилларни касбга йўналтирилган ҳолда ўргатиш масаласи илгари сурилмоқда. Умумтаълим мактабларида чет тиллар умумий тарзда ўргатилса, коллежларда бу фанни ўқитишда йўналишга доир мавзулар ўргатилади. Мақсад ҳар бир талаба ўз касбига тегишли хорижий тиллардаги адабиётларни, интернет маълумотларини ўқиб тушунишга, мuloqot қила олиш кўникма ва малакасини шакллантиришга, хорижлик мутахассислар билан музокара юрита олишига қаратилган. Яна бир муҳим жиҳат: "Чет тилларни билишнинг умумевропа компетенциясининг ўрганиш, ўқитиш ва баҳолаш (CEFR) тизими"га асосланиб, ўқувчи ва талабаларнинг билимини баҳолашда миллий хусусиятлардан келиб чиқиб иш юритиш кўзда тутилмоқда. Бошқача айтганда, умумий ўрта таълим тизимида 1—5-синфлар A1, 6—9-синфлар эса A2 даражасини эгаллаши лозим.

ташкил этилган махсус курсларда автономлик тушунчаси, вақтни режалаштириш, идрок этиш стратегиялари, хотира ни мустаҳкамлаш, жамоа бўлиб ишлаш учун зарур кўникмалар шакллантирилади. Яна бир муҳим босқичлардан бири — "Ёзма нутқ малакалари" модули бўлиб, унда талабалар битирув малакавий ишларини ёзишга ўргатилади. Бу битирувчиларнинг чет тилларида ёзиш қобилияти шаклланишига хизмат қилади.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети қошидаги Республика тил ўқитиш марказида қизиқувчилар ўзлари учун қулай вақтда келиб хорижий тилларни ўрганиш учун барча имкониятлар мавжуд. Марказда инглиз, рус, немис, француз, испан, хитой ва бошқа тиллар ўргатилмоқда. Марказ томонидан ҳар йили 1 августдан бошлаб уч, беш ва ўн ойлик курсларга тингловчилар қабул қилинади. Тингловчиларнинг билим даражаси суҳбат орқали аниқлиниб, бошлангич, ўрта ва юқори босқич гуруҳларига ажратилади.

кенгаши билан ҳамкорликда олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида инглиз тилидан дарс олиб бораётган мутахассисларнинг малакасини ошириш йўлга қўйилган. Ушбу лойиҳа асосида Британия кенгаши ҳамкорлигида ташкил этилган махсус ахборот-ресурс маркази ҳар йили янги наشرлар билан бойитиб боришмоқда.

Таъкидлаш жоизки, университетда назарий ва амалий машғулотлар ўтказиладиган хоналар дарс жараёни учун зарур барча замонавий ўқув қуроллари, тарқатма материаллар, кўргазмалар воситалар билан жиҳозланган. Университетнинг замонавий шарт-шароитга эга ахборот-ресурс маркази талабалар билан доим гавжум.

Мамлакатимизда ёшлар учун яратилаётган шароит ва имкониятларнинг барчаси ёш авлодни дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган инсон ва ўзи танлаган соҳа бўйича малакали мутахассис бўлиб етишишига хизмат қилмоқда.

Нодира МАНЗУРОВА,
ЎЗА мухбири

— Биринчи навбатда, баҳаво тоғ ён-бағирларида жойлашган оромгоҳ ётоқхонаси тоза-озода сақланиши лозим. Ҳар кун бири марта бўлганини поли аввал тоза сувда ювилади, сўнгра 0,5 фоизли хлорамин эритмаси билан артилади. Бу кимёвий модда таъсирида нафақат полга, балки ўрин-кўрпаларга ўрнашган микроблар ҳам ўлади. Деразалар ланг очилиб хона шамоллатилади. Чунки хлораминнинг ўткир ҳиди димоққа тез ўрнашиб, кўнгли айитиши мумкин. Иккинчидан, ўрин-кўрпа, чойшаб, ёстиқ жидларининг болалар томонидан саранжом-сарипта қилинишига тарбиячилар, гуруҳ раҳбарлари эътибор қаратиши лозим. Дам олиш муддати 14 кунлиги инобатга олиниб, бир ҳафтадан сўнг чойшаб ва ёстиқ жидди алмаштирилади. Агар тарбиячилар икки-уч мартаба матрасларни куннинг биринчи ярмида кўёш нурига ёйсалар, бола саломатлиги учун жуда фойдали ишни амалга оширган бўлади. Чунки кўёш нури таъсирида тўшакка ўрнашган ёқимсиз ҳид ёки турли микроблар йўқолади.

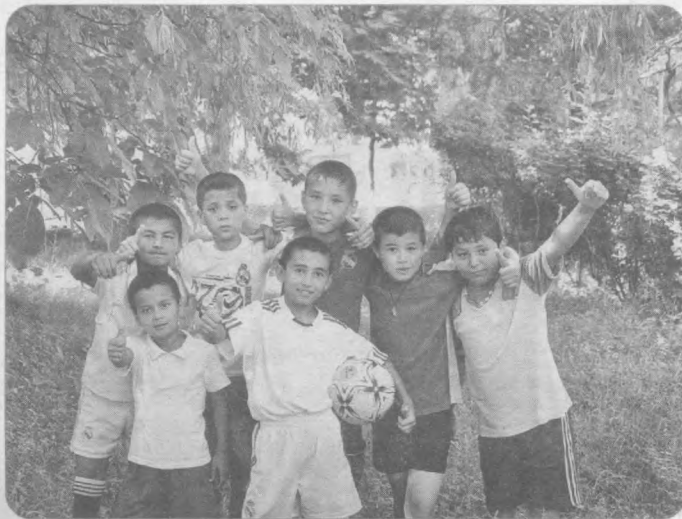
Дам олишга келган боланинг тўғри овқатланишига қўйиладиган рацион ҳамда гигиеник талаблар қандай, буниси янада муҳим. Ҳар бир бола овқатланишдан аввал совунлаб қўл ювиши, но-нуштадан сўнг оғзини чайқаш, уйқудан аввал тиш ювишга одатланишини тарбиячи эслатиб туриши фойдадан холи бўлмайди. Оромгоҳ ходимлари қатори ошпаз ва ёрдамчилари ҳам, албатта, тиббий кўрикдан ўтган бўлиши лозим. Организм зарури микродордаги ёғ, оқсил, углеводни, витамин, минерал туз ва бошқа микроэлементларни озиқ-овқат таркиби орқали олиши. Шу боис, болалар учун таркиби озиқ моддаларга бой таом ва ичимликлар тайёрланиши лозим. Кундалик рационда сабзавот, гўшт, тухум, сут маҳсулотларига кенг ўрин берилиб, таомнома оромгоҳ шифокори томонидан тасдиқланади. Сабзавотларни қайнаб турган сувга солиш, қопқоғи ёпиқ идишларда пишириш керак. Ҳаддан ташқари пишириб юбориш, иссиқ плита устида сақлаш, қайта иситиш, тозаланганларини эса сувда сақлаш ярамайди. Болаларга сунъий ичимликлар эмас, балки мева-ли компот ва шарбатлар бериш зарур.

Чўмилиш ва офтобда тобланиш, табиат қўйнига сайр қилишда нималарга

БОЛАЛАР ЁЗГИ ОРОМГОҲЛАРИ

санитария-гигиена талаблари қандай?

Инсон соғлиғини сақлашнинг муҳим шартларидан бири санитария-гигиена талабларига тўлиқ риоя қилишдир. Маълум муддат ўз уйдан узоқда бўлган ўғил-қизлар саломатлигини таъминлашда ҳам ана шу омил бирламчи ҳисобланади. 2010 йил 5 августда тасдиқланган «Ўзбекистон Республикаси санитария меъёрлари, қоида ва гигиеник нормативларининг тегишли бўлимида болалар ёзги оромгоҳлари фаолиятига оид санитария қоида ва меъёрлари кўрсатиб берилган. Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасарруфидаги Саломатлик ва тиббий статистика институтининг ташкилий-услубий бўлими олий тоифали шифокори Насиба Акрамова билан ушбу мавзуда суҳбатлашдик.

аҳамият бериш керак? Албатта, ҳар бир оромгоҳда сув ҳавзаси бўлади, болаларни соғломлаштиришда бунинг аҳамияти катта. Агар оромгоҳ маъмурияти болаларнинг ёшига қараб ҳавза чуқурлигини инобатга олган бўлса, нур устига нур, 10 ёшгача бўлган болалар 0,5–1,

11–14 ёшдаги ўсмирлар эса 1–1,5 метр чуқурликдаги сув ҳавзасида чўмилишни маъқул. Гигиеник талабга кўра, бола чўмилишдан аввал ҳам, кейин ҳам душ қабул қилиши керак. Ҳавзадаги сув ҳар кунги алмаштирилиши, ҳарорати 20–22 даражада бўлиши лозим. Куннинг би-

Dolzarb mavzu

ринчи ярмида соат 11 билан 12 орасида чўмилиш, 3–5 дақиқадан офтобда тобланиш бола организмни энг фойдали бўлган ультратинафша нурлар билан озиқлантиради. Куннинг иккинчи ярмида эса соат 15–16 оралиғидаги вақт қўлай фурсат ҳисобланади. Аммо бу вақтда кўёшдаги инфракизил нурлар танга салбий таъсир кўрсатишини унутмаслик керак.

Бола жонли табиятдан баҳра олгиси келади. Сервикор тоғлар, шарқираб оқайтган соилар, турли сир-синаотларга бой ўсимлик ва ҳайвонот дундеси билан танишиш мактаб ўқувчисининг маънавий олами бийити. Аммо табиат қўйнига сайр уюштиришнинг ҳам ўзига яраша талаблари бор. Сайр пийда юриш билан амалга оширилар экан, биринчи галда ёпиқ пойабзал кийилиши, оёққа қўлай, мос бўлиши зарур. Ўн-ўн беш чақиримлик масофани босиб ўтиш учун ҳар 30–45 дақиқада 3–5 дақиқадан дам олиш, чанқовни босиш толиқмаслик шартдир. Иложи борица оқ рангдаги бош кийими кийиш ёки рўмол ўраш талаб қилинади. Кўёш нуридан ҳимоя қилувчи кўзойнақ тақиб олинса, янада яхши.

Жонли табиат билан эҳтиёткорона муносабатда бўлиш керак. Айрим ўсимликлар захарли: уларга билар-билмас тегиш, узиш мумкин эмас. Ёввойи мева-ли дарахтлар учрайди, қизикчи учун татиб кўришининг оқибати яхши бўлмаслиги мумкин. Баъзан сайрда илон, калтакесак, тошбақа каби судралиб юрвчилар дуч келади. Жонотларга тегинмаслик, агар ҳужум қиладиган бўлса, аввалдан олинган дори-дармонлардан фойдаланиш тавсия қилинади.

Ёзги мавсум — соғломлаштириш ва тикланиш жараёни. Институтимиз шифокорлари ва тиббий ходимлари томонидан оромгоҳда фойдаланиш мумкин бўлган тиббий мавзудаги буклет, плакат, эслатмалар кўп нусхадан наشر этилиб, дам олиш масканларига етказилмоқда. Таркатма материалларда ҳар бир бола урдаланиш мумкин бўлган профилактик тадбирлар иллюстрация тарзида кўрсатилган. Бунга амал қилиш фарзандларимиз саломатлигини кафолатлайди.

Хулқар ТҲИМАНОВА ёзиб олди.

«ЁШ ОНАЛАР» МАРКАЗИ

— Мудирлик вази-фасидан кексалик нафақасига чиққанингиз билан табрик-лаймиз, — туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими ваки-лининг гаплари Гулчехра Туропованинг хаёлини бўлиб юборди. — Лекин жамоанинг бир шarti бор: сиз муассаса-дан бутунлай кетмайсиз. Услубчи сифатида фаолият кўрсатиб, шоғирдларингизга кўмак берасиз.

Гулчехра опа бу таклифни кутмаган эди. Бироз шо-шиб қолди, хижолат чеккан-дай бўлди. «Агар жамоага фойдам тегса, қўлимдан кел-ган ёрдамни аямайман», деди. Касбдошларининг ҳур-мати ва ишончидан мамнун бўлди.

Шу тариқа Жиззах туманидаги 3-мактабгача таълим муассасасига Гулчехра опа-нинг шоғирди Умида Икро-мова мудир этиб тайинлан-ди. Устозидан ўрганганлари-ни амалда қўллаб, ўзига бил-дирилган ишончни оқлашга ҳаракат қилди. Умида боғча-даги энг ишчан, ҳаракатчан, меҳнатсевар тарбиячи эди. Болалар билан ишлашда ўзига хос тажрибаси ва ус-луби бор. Хусусан, «Шахсга

йўналтирилган таълим» йўналиши бўйича биринчи-лардан бўлиб тажриба-синов ишларини олиб борган. Тре-нер сифатида бошқа вило-ятларда ҳам шу йўналишда очиқ машғулотлар ўтказган. Жиззах вилоятининг барча туманларида бўлиб, кичкин-тойларни тарбиялашнинг замонавий усул ва метод-ларини тарғиб этган.

Кўп йиллар боғчада ус-лубчи сифатида фаолият кўрсатди. Кичкинтойлар тар-биясига бағишланган тадбир-ларда иштирок этиб, касбий маҳоратини оширди. 2012 йили «Йилнинг энг яхши тарбиячиси» кўрик-танлови-нинг республика босқичида совринли ўринга лойиқ топилиди.

Мудира доимо изланиш-да: болалар тарбиясига оид янгиликларни мунтазам ку-затиб, ўрганиб боради. Эшитган ва кўрган янгилик-ларини, албатта, амалиётда қўллашга ошиқади. Муассаса-да 11 нафар тарбиячининг аксарияти малакали мутахас-сис бўлиб, деярли ҳар ҳафта очиқ машғулотлар ўтказиш-га одатланишган. Масалан,

яқинда малака ошириш институтида тажрибасини бойитиб келган тарбиячи Нилуфар Шарафиддинова кўшнни боғчалардан ҳам ва-киллар таклиф этиб, ўрта гу-руҳда «Наъматак билан та-нишамиз» мавзусида машғу-лот ўтказди. Тўрт ёшли бо-

Maktabgacha ta'lim

лалар билан ишлаш, муло-қот қилиш, машғулотларда кичкинтойлар фаоллигини таъминлаш осон эмас. Аммо моҳир тарбиячи кичкинтой-лар диққатини жамлашга, машғулотга жалб этишга қийналмади. Дастлаб, бола-лар икки гуруҳга бўлиниб, халтачадаги жийда ва наъма-такларни бир-биридан ажра-тишди ва ўзига хос хусуси-ярларини сўзлаб беришди. Меваларнинг кўриниши, ма-заси, хусусияти ҳақида гапи-ришди. Болалар зерикиб қол-маслиги учун машғулот да-вомида мусикий чиқишлар ташкил этилди. Болажонлар-нинг эмин-эркин ҳаракат қилиши, шошилмасдан сўзлаш, шешар ва қўшиқлар-

ни тугилмасдан ижро этиши барчага манзур бўлди.

— Муассасамизда қисқа муддатли гуруҳ мавжуд, — дейди услубчи Гулчехра Туропова. — UNICEF томони-дан керакли мебель ва жи-ҳозлар билан таъминланган. Мазкур гуруҳда тажрибали тарбиячи Гулмира Тош-пўлатова фаолият кўрсат-моқда. Машғулотлар сен-тябрдан май ойигача да-вом этади. Болажонлар ҳарф-ларни ўқиш ва ёзишни, сўзлар ҳосил қилишни ўрган-моқда.

Машғулот ўтказиш учун мўлжалланган марказларни жиҳозлаш ва ўйинчоқлар би-лан бойитишда ота-оналар-нинг ҳам ёрдами катта бўлмоқда. Гуруҳлардаги саҳ-налаштириш, қурилиш, па-зандалик, математика, тасви-рий санъат, қум ва сув каби марказлар болаларнинг се-сивили масканига айланган. Тарбиячилар зарурат туғил-ганда маслаҳат бериб, уларга йўл-йўриқ кўрсатишади.

Жамоада турли лойиҳалар билан ишлаш аънанеси йўлга қўйилган. «Гуллар ва қўш-лар байрами», «Автомобил-

лар», «Асалари», «Сумалак» каби лойиҳалар шулар жум-ласидан. Биз кичкинтойлар билан «Асалари» лойиҳаси юзасидан суҳбатлашганимиз-да асаларининг асални қан-дай тўплаши ҳақида бил-ганларини сўзлаб беришди.

— Боғча яхши, зерикиб қолмаймиз, — дейди жажжи Дилнора. — Боғча опамиз бизларга қўшиқ, эртак айтиб беради. Саёҳатга олиб чиқа-ди. Гуллар сайли ўтказди...

Тарбия масканида жисмо-ний тарбия, мусиқа машғу-лотлари қизиқарли йўлга қўйилган. Бадиий гимнасти-ка тўғрисида қизчалар мун-тазам машқ ўтказди. Инг-лиз тили тўғрисида ҳам кич-кинтойлар билан гавжум. Инглиз тили ўқитувчиси Ирода Саидова катта ва тай-ёрлов гуруҳларида болажон-ларга сабоқ бермоқда. Маш-ғулотларга оналар ҳам бе-фарқ эмас. Очич дарс ва тур-ли тадбирларда иштирок этиб, ўз фикр-мулоҳазалари-ни ўртоқлашмоқда. Боғча қошидаги «Ёш оналар мар-кази» республикадаги энг на-мунали марказ, деб эътироф этилгани ҳам фикримиз да-лилидир.

Абдусаттор СОДИКОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Кейинги йилларда таълим соҳасида ижтимоий шерикликни ривожлантириш устувор вазифалардан бирига айланди. Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари жамоатчилик бошқарувининг самарали тизимини янада ривожлантириш, таълим жараёнида ижтимоий шериклик тамойилларини амалга ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси томонидан «Касб-хунар коллежининг васийлик кенгаши тўғрисидаги намунавий низомни тасдиқлаш ҳақида»ги қарор қабул қилингани ҳам бунинг исботидир.

Васийлик кенгашларининг касб-хунар коллежлари моддий-техник ва ўқув-методик базасини мустаҳкамлаш, ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш амалиётини самарали ташкил этиш касб-хунар коллежлари битирувчиларини кейинчалик коллеж-корхона ҳамкорлиги бўйича ишга жойлашти-

профессор-ўқитувчилари иштирок этдилар.

Кўрик-танловда ўқувчилар математика, физика, она тили ва адабиёт, чизмачилик фанлари бўйича куч синишти. Вилоятда ўзига хос нуфузга эга ушбу танловда касб-хунар коллежлари, мактаб ўқув-

Jarayon

Халқ таълими вазирлигининг «Ўзбекистон Республикаси умумий ўрта таълим муассасаларида 2012-2013 ўқув йилини якунлаш, ўқувчиларни якуний давлат аттестациясидан ўтказиш, синфдан синфга кўчириш бўйича босқичли назорат имтиҳонлари ташкил этиш тўғрисида»ги буйруғига биноан мактабларимизда синов жараёнлари қизгин давом этмоқда.

Имтиҳонлар фанлар хусусиятига кўра озгак ва ёзма шаклларда ўтказилмоқда. Баъзи фанлардан синовларда амалий жиҳатларга кўпроқ эътибор қаратилади. Саволлар ҳар томонлама пухта ўйлаб тузилиши лозим. Мисол учун, тарих фанидан имтиҳонда ўқувчиларнинг теран ва мустақил фикрлаши, миллий ғурурга эгаллиги, озгак нутқи ривожлангани, харита билан ишлаши алоҳида инобатга олинади. Ёки география фани олайлик.

— Ўқувчилар эгаллаган билим, кўникма ва малакани аниқлаш мақсадида география фанидан 8-синфда босқичли назорат имтиҳони озгак ўтказилади, — дейди Республика таълим маркази география фани бош методисти Эсонгул Назаралиева. — Ҳар бир билетда иккита назарий ва битта амалий топшириқ берилади. Назарий саволлар 8-синф «Ўзбекистон иқтисодий ва ижтимоий географияси» курси бўйича ўрганилган мавзулардан, амалий топшириқ эса 5—8-синфлар мавзуларидан белгиланган. Билет саволларидан республикамиз табиий шарафити ва табиий бойликлари-нинг миллий иқтисодийдаги аҳамияти, аҳоли ва инсон омилли, ёқилги энергетикаси, агросаноат мажмуаси, аҳолига хизмат кўрсатиш ва туризм каби мавзулар ўрин олган.

Бошқа фанлардан имтиҳон саволларини тайёрлашда ҳам шу каби жиҳатлар эътиборга олинган. Энг муҳими, ўқувчи дарсда фаол иштирок этган, мавзуларни чуқур ўзлаштирган бўлса, имтиҳонда асло қийналмайди.

Тошкент шаҳри Юнусобод туманидаги 97-мактаб биносига киришингиз билан «Attestatsiya — 2013» ёзувига кўзингиз тушади. Ўзлонлар тахтасидан якуний давлат аттестацияси ҳамда 4—8-синфлар учун босқичли назорат имтиҳонлари ва консултациялар жадвали, ташкилий ко-

миссия таркиби, комиссия аъзоларининг ҳуқуқ ва вазифалари каби зарур маълумотлар ўрин олган. Жисмоний тарбия, она тили ва адабиёт, математика ҳамда кимё фанларидан аллақачон имтиҳонлар якунига етди. Қолган фанлардан ҳам тайёргарлик қизғин кечмоқда. Ўзлаштириш даражаси она тили ва адабиёт фанидан 78, математикадан 76, жисмоний тарбиядан эса 94 фоизни ташкил этди. Кўрсаткичлар ўтган йилдагига нисбатан юқори. Хўш, бунини қандай омиллар таъминлаган?

— Биринчи навбатда кадрлар сифати масаласига алоҳида эътибор қаратиб келамиз, — дейди директор ўринбосари Камола Мақсудхонова. — Бу йил 24 ўқитувчимиз ахборот-коммуникация техникаларидан, илгор педагогик технологиялардан фойдаланиш бўйича малака ошириди. «Дарс — муқаддас» тавсияси, «Ўрган-ўргат» тадбирлар мажмуаси асосида ҳам қатор ишлар амалга оширилди. Албатта, бу каби саъй-ҳаракатлар дарс сифатига таъсир этмай қолмади. Мақтабимизда «Фанлар марафони» беллашувини ўтказиш ҳам анъанага айланиб бормоқда. Ҳар чорак якунида синфлар рейтингини белгиланиб, юқори натижа кўрсатган синфлар фахрий ёрлиқ ҳамда эсдалик совғалари билан тақдирланади. «Энг яхши кундалик», «Энг яхши синф иши дафтери» каби танловлар ҳам соғлом рақобат муҳитини шакллантирмоқда.

Навоий вилояти Хатирчи туманидаги 20-мактабнинг 85 битирувчиси таълимнинг кейинги босқичига йўл олмоқда. Якунланаётган ўқув йилида мактабнинг 3 нафар ўқувчиси фан олимпиадаси туман босқичида ғолиб бўлиб, вилоятда ҳам муваффақиятли иштирок этди. Билмилар беллашувда қатнашган ўқувчилардан бири эса республика босқичига йўланма олди, вилоят босқичида 4 нафар билымдон 2- ва 6 нафари 3-ўринни қўлга киритди. Ўқувчилар-

нинг фанларни қай даражада чуқур ўзлаштираётгани босқичли назорат ва якуний давлат аттестацияси синовлари натижаларида ҳам аққол кўринди. Мисол учун, она тили ва адабиёт фанидан ўзлаштириш кўрсаткичи ўтган йили 78 фоизни ташкил қилган бўлса, бу йил 84 фоизга кўтарилди. Математикадан 82 фоиздан 84,9 фоизга, рус тилидан эса 81,8 фоиздан 86,5 фоизга ўсди.

— Имтиҳонларга жиддий ҳозирлик кўрилади, — дейди муассаса раҳбари Замира Маматова. — Ўқитувчиларимиз дарслар буш вақтлари ўқувчилар билан қўшимча машғулотлар ўтказди. Айниқса, информатика хоналарида тестлар банки тузилгани ўқувчилар билимини мустаҳкамлаш ва имтиҳонларга тайёрлашда жуда кўл келди.

Қашқадарё вилояти. Дарс машғулотлари ўз поёнига етган бўлса-да, зиё масканларида ҳануз иш қизғин. Нишон туманидаги 5-мактабда ҳам айни дамларда сарҳисоб палласи кечмоқда. 4—8-синф ўқувчилари босқичли назорат имтиҳонларини топшираётган бўлса, битирувчиларнинг 9 йил мобайнида олган билими якуний давлат аттестацияси синовларида тарозига кўйилмоқда.

— Бу йил 9-синфни 72 нафар ўғил-қиз битиради, — дейди мактаб директори Бахтиёр Асқаров. — Улар имтиҳонлардан муваффақиятли ўтапти. Битирувчилар ўз қизиқишларидан келиб чиқиб танлаган касб-хунар коллежларида ўқишни давом эттиришлар.

Жиззах шаҳридаги 10-мактабда «Diqqat, imtihon!», «Yakuniy attestatsiyani yuqori saviyada o'tkazaylik!» каби широрларга кўзингиз тушади.

9-«А» синфда имтиҳон. Ўқитувчи муҳрланган конвертларни столга қўйди. Ўқувчи улардан бирини танлади. Муаллим мавзунини доскага ёзди: «Ифтихор». Сўнг ижодий баён матни ўқиб берилди...

— Мен мавзунини кенг ва атрофлича ёритишга ҳаракат қилдим, — дейди битирувчи Дилдора Ўктамова. — Мустақиллик йилларида юртимиз шухратини дунёга танитишга ҳисса қўшган спортчилар, санъаткорлар, халқаро фан олимпиадалари ғолиблари ва Ватанимиз фахрига айланган турли соҳаларга юртошларимиз ҳақида билганларимни қоғозга туширдим.

Ўқувчи имтиҳон топшираркан, ўз билимини синовдан ўтказиш билан бирга, дарсларда ўрганганларини тақдиран мустаҳкамлаб олади. Муҳими, имтиҳонлар талабчанлик билан ўтказилса, ҳолисона баҳоланса, ўғил-қизларда кейинги синовларга ҳам жиддий муносабат шаклланади, ўз кучи ва билимига ишонч ортади.

Ғолиб БАҲРОМОВ, Ўқтам СОДИЛИЕВ, Абдусаттор МЕДИКОВ, «Ma'rifat» муҳбирлари

КОЛЛЕЖ — КОРХОНА ҲАМКОРЛИГИ

риш юзасидан яқин ҳамкорлик қилиши эътиборга лойиқдир. «Андижонкабель» қўшма корхонасида кичик мутахассисларга бўлган талаб, Хонобод компьютер технологиялари касб-хунар коллежиде мазкур эҳтиёжга мувофиқ мутахассислар тайёрлаш имконияти инобатга олиниб, 2005 йили «Коллеж-корхона» ҳамкорлик шартномаси тузилди. Ўтган йиллар давомида корхона билан амалга оширилган ишларнинг барчаси коллежда таълим-тарбия жараёнининг сифати ва мазмунини яхшилашга қаратилди. Корхонада коллеж ўқувчиларининг ўқув, танишув амалиёти даврида ўз мутахассислигини пухта ўрганиши учун шарафит яратилди, корхонанинг етакчи мутахассислари дарс жараёнига жалб қилинди.

Эътиборлиси, корхона томонидан коллежнинг билим ва амалий кўникмаларга эга энг фаол ўқувчилари учун стипендия жорий этилган. Коллежда 2005 йилдан фундаментал фанлар бўйича билимлар фестивалини ўтказиш анъанага айланган. Бу йил саккизинчи бор ўтказилган танловда Андижон вилоят ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармаси бошлиги Нозимжон Тўхтабоев, Хонобод шаҳар ҳокими Шойтбек Алимов, танловнинг бош ҳомийси «Андижонкабель» қўшма корхонаси вакиллари, Андижон машинасозлик институти

чилари иштирок этдилар. Беллашувни Андижон машинасозлик институти профессор ўқитувчилари, ҳамкор ташкилот вакиллари кузатиб бордилар. Билымдонлар баҳсида 100 нафарга яқин ўқувчи иштирок этди. Ҳар бир қатнашчига бош ҳомий «Андижонкабель» қўшма корхонанинг қимматбаҳо эсдалик совғалари, канцелярия моллари жамланган сумкалар топширилди. Юқори натижаларга эришган 40 нафар ўқувчига эса таътил даврида Тошкент, Самарқанд, Бухоро ва Хива шаҳарларига саёҳат учун йўланма берилди.

Коллежда танлов билан бир вақтда Андижон вилоят ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларининг директорлар кенгаши раёсати аъзолари иштирокида «Умумтаълим фанларини сифатли ўқитиш давр талаби» мавзусида илмий семинар ташкил этилди. Тадбир дарсларда ноанъанавий усуллардан фойдаланиш, инновацион технологияларни жорий этиш тўғрисида маърузалар тингланди. Педагог ҳодимларга бу борада керакли тавсия ва вазифалар берилиб, келгусида шу таклиф ва тавсиялар асосида Андижон вилоятидаги барча касб-хунар коллежларида семинарлар ташкил этиш белгилаб олинди.

Азизулло НУРИЛЛАЕВ,
Хонобод компьютер
технологиялари
касб-хунар коллежи
директори

Хаётнинг узун ва машаққатли йўлини босиб ўтиб, юзлаб инсонларга ёруғ оламни кўришдек бахтни ҳада этган ва айни пайтда офтальмология фани ривожига муносиб ҳисса қўшиб, ўнлаб илмий изланишларга бош бўлиб келаятган Холиджон Комилов ҳамisha спорт билан ҳамнафас. Ҳар тонг ҳаммадан бурун иш ўрнига етиб келиши-ю, ҳаммадан сўнг бардам ва руҳий тетиклик билан уйи томон йўл олишида ҳам кундалик жисмоний машғулотларга вақт ажратганининг махсули жам эканлигини яхши билади.

СОҒЛОМ ИНСОНГИНА ҲАР ИШГА ҚОДИР

дейди Ўзбекистон Қаҳрамони, Тошкент врачлар малакасини ошириш институтининг офтальмология кафедраси профессори
Холиджон КОМИЛОВ

Im
va sport

— Бугун мамлакатимизда ёшларнинг ҳар томолаама баркамол бўлиб вояга етишлари учун яратилаётган шарт-шароитлар, хусусан, спортнинг оммавийлигини таъминлаш борасида муҳтарам Президентимиз раҳнаомлигида олиб борилаётган ишлар барчани қувонтирмакда, — дейди у биз билан суҳбатда. — Шулар ҳақида ўйлаганимда беихтиёр болалик йилларим кўз ўнгимда жонланади: Тошкент шаҳридаги 41-мактабда таҳсил олганман. Жисмоний тарбия ўқитувчиларимиз Илҳос Эргашев ва Ҳамидулла Йўлдошев ўз касбини жуда ҳурмат қилишар, спортга қизиқишимизни ошириш учун имконсизликдан имкон излашарди. Афсуски, шарт-шароит етарли бўлмагани боис қизиқишларимиз, меҳнатларимиз синфлараро мусобақаларда қарши жамоа дарвозасига гол уриш ҳаяжонларидан нарига ўтмасди...

Холиджон Комилов ўзи истикомат қилаётган бахтиёр маҳалласидаги 39-мактаб ёнидан ҳар гал ўтаркан, барча имкониятлар муҳайё этилган спорт майдончаларига ҳавас билан қарайди. Юрак-юрагида ғурур, шукроналик туйғуларини ҳис этади. Ёшларимиз халқаро мусобақалар-

да эришяётган муваффақиятлар билан оммавий ахборот воситалари орқали танишиб, булар тимсолида юртимизда олиб борилаётган одилона сиёсат, кенг қўламли ислохотларнинг натижаларини кўради.

— Жисмонан бақувват, соғлом инсонгина ҳар ишга қодир, — дея сўзида давом этади у. — Хусусан, илм ва спорт бир-бирига узвий бовлиқдир. Донишмандларимиз билим ўрганмоқ ва ўргатмоқни игна билан қудуқ қази-моққа менгзашган. Шундай заҳматни елкасига олган кишининг эса, албатта, кўзлари равшан, тафаккур ва таҳлил эта олиш қобилияти ўткир, юраги бақувват бўлмоғи шарт! Ўзида жам бундай беназир неъматларни асраб-авайлайман, деган киши эса, албатта, спорт билан дўст тутиниши жоиз. Ўзим вақтим бўлди дегунча шахмат ўйнашни яхши кўраман, шахмат бўйича разрядга ҳам эгаман.

«Универсиада—2013» майдонида тушаётган бахтиёр ўғил-қизларимизга саломатлик тилайман. Юртимизнинг барча-барча оёда ва фаровон хо-надонларига спорт саломатлик элчиси бўлиб кириб боришни истайман.

Ойбуви ОЧИЛОВА

Юртимиз спортчи-талабалари орзиқиб кутган мусобақа — «Универсиада—2013» спорт ўйинлари ҳам бошланди. Ёзининг кайноқ тафтига қарамай боксчи Бухоро том маънода спорт шахрига айланди. Замонавий спорт иншоотларида мамлакатимизнинг турли вилоят ва шаҳарларидан келган юзлаб талабалар ўз маҳоратларини намойиш этмоқда. Катта мусобақага қўрилган муносиб тайёр-гарлик, яратилган шарт-шароит спортчиларнинг ўз иқтидорини янада ёрқинроқ намойиш этишларига имконият яратмоқда.

Мусобақаларнинг дастлабки куниданоқ қизгин баҳсларга киришган талаба спортчилар Бухорога фақат ва фақат галаба учун келганликларини намойиш этишди. Чиндан ҳам, бундай нуфузли беллашувларда олтин медалга сазовор бўлиш ҳар қандай спортчига ўзгача завқ бағишлайди, ўзига ишончини мустаҳкамлайди.

Универсиаданинг биринчи кун дзюдо ва энгил атлетикадан ташқари барча спорт тури бўйича мусобақалар бошлаб юборилди. Жумладан, Бухоро давлат университети стадионида бўлиб ўтган футбол учрашувида Самарқанд вилояти жамоаси пойтахтликларга қарши тўп сурди.

Эрта тонгдан футболчилар яшил майдонда чинакам профессионалларга хос ҳаракат қилишди. «Миллионлар ўйини» ишқибозлари эса учрашуви жойларидан жилмай томоша қилиб бордилар. Пойтахтликлар таркибида тахрибали ва маҳоратли футболчилар кўпчиликти ташкил этиши бир-бирини сўзсиз тушуниш, беҳато тўп узатишларни амалга оширишни таъминлади. Қолаверса, кўпчилик Ўзбекистон чемпионати олий лигаси жамоаларида тўп сураётган Темурхўжа Абдухаликов, Игорь Сергеев, Зоҳид Пиримов ва Аббос Махситалиев сингари ўйинчилари бор жамоадан мана шундай чиройли ўйин кутганди.

Матчнинг дастлабки таймидаёқ ҳисоб йирик кўринишга келди — 4:1. Самарқандлик футболчилар аввалига қарши ҳужум тактикасига таяниб ҳаракатланишган бўлса-да, бирин-кетин ўз дарвозаларидан голлар ўтказиб юборгач, ҳужумни ҳам, ҳимояни ҳам унутиб қўйишди. Бу эса пойтахтлик талабаларнинг майдонда эркин ҳаракатланиши учун етарли бўлди. Якуний ҳисоб 5:1 кўринишига келди ва самарқандлик футболчилар Универсиаданинг биринчи кунёқ мусобақани тарк этди.

Бугун Тошкент шаҳри жамоаси қашқадарёлик тенгдошлари билан ярим финалда рўбарў келса, хоразмлик футболчилар фарғоналикларни майдонга чорлайди.

— Пойтахт жамоасини энгил, улардан ўзиш ҳар доим ўзига яраша мураккаблик туғдиради. Бугун ҳам шундай бўлди: шогирдларим тахрибали рақибларига муносиб қаршилиқ кўрсатган бўлса-да, барибир энгиллиши, — дейди Самарқанд жамоаси бош мураббийи Алишер Курбанов. — Спорт ўзининг қутилмаган натижалари билан ҳам қизиқарли. Тезкор гол ўтказиб юборган бўлсак-да, унга қисқа вақт ичида жавоб бериб, ҳисобни тенглаштирдик. Аммо дарвозабонимиз ва ҳимоячиларимизнинг қўпол хатолари кетма-кет гол ўтказиб юборишимизга сабаб бўлди. Футболда омад келмаса қийин. Албатта, мусобақани бу қадар эрта тарк этишимиз аламли. Чунки бу босқичга етиб келгунга қадар жуда узоқ ва машаққатли йўлни босиб ўтдик, тинимсиз тайёргарлик кўрдик. Бугунги хатоларимиз гал-

даги учрашувларимиз учун сабоқ бўлади.

Университет ҳудудида янгидан бунёд этилган спорт залида волейбол бўйича қизлар ва йигитлар жамоалари ўртасида дастлабки учрашувлар ўтказилди. Хусусан, Тошкент шаҳри қизлар жамоаси бухороликларга қарши, хоразмлик ўсмирлар эса андижонлик тенгқурларига қарши баҳсга киришди.

Томошабинлар янги қурилган муҳташам залда спортчи-талабаларнинг шиддатли қарама-қаршилиқларига гувоҳ бўлишди. «Ўз ўйинида деворлар ҳам ёрдам беради» деган нақл Тошкент шаҳри ва Бухоро вилояти қизлар жамоаси ўртасида кечган волейбол учрашувида ўзини оқламади. Рақибларидан ҳар жихатдан устун бўлган пойтахтликлар 3:0 ҳисобида зафар кўчди. Бугун улар андижонлик қизлар билан финал йўлланмаси учун майдонга чиқади.

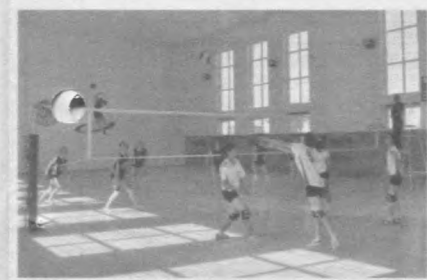
Йигитлар ўртасида ўтказилган волейбол матчларида эса Хоразм вилояти жамоаси андижонликларни 3:0 ҳисобида мағлубиятга учратди. Улар ярим финал баҳсида пойтахтлик тенгдошлари билан куч синашади.

— Бухоролик тенгдошларига қарши ташкил этилган ўйинда қизларимиз илк синовдан муваффақиятли ўттишди, — дейди волейбол бўйича Тошкент шаҳри жамоаси мураббийи Умида Ёқубова. — Қуръа натижаларига кўра, мезбон жамоага рўбарў келганимиз бизни бироз хавотирга солганди. Чунки ўз май-

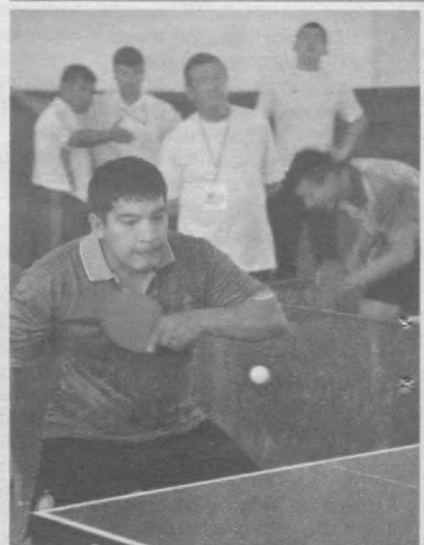
лояти жамоасига қарши ўтказилади. Қўл тўпи бўйи йигитлар ўртасидаги баҳсларда Андижон ва Хоразм вилояти жамоалари ўзаро рўбарў келди.

Баскетбол бўйича қизлар ва йигитлар ўртасидаги мусобақаларга Бухоро юқори технологиялар муҳандислик техника институтининг янги спорт залида старт берилди. Қизлар ўртасидаги дастлабки учрашувлар Навоий вилояти ва Тошкент шаҳри жамоалари ўртасида кечди. Йигитлар ўртасидаги чорак финал баҳсларида андижонлик ва навоийлик баскетболчилар майдонга чиқди.

Стол тенниси учрашувлари Бухоро нефть ва газ саноати коллежи спорт залида бўлиб ўтмоқда. Мусобақада тошкентлик ва андижонлик спортчилар етакчилик қилишмоқда.

«Universiada-2013» kundaligi

дониди ҳар қандай жамоа бамисоли бир ўйини кўпдек ҳаракатланади. Қолаверса, шогирдларимдан Бухоронинг иссиқ иқлимига тезда мослашиб кетиш талаб этиларди. Натижа биз кутгандан ҳам яхши бўлди.

Қўл тўпи мусобақалари ҳам қизгин бошланди. Шиддат ва мурасасизлик борасида бошқа спорт турларидан қолишмайдиган қарама-қаршилиқларнинг илк куниди пойтахтликлар ва Қашқадарё вилояти қизлар жамоалари ўзаро баҳслашди. Матчнинг асосий вақтида жамоалар дарвозага йўл топа олишмади. Мувозанат сақланиб турди. Аммо Универсиада баҳсларида албатта голиб жамоа аниқланади. Якунда пенальтилар сериясига мурожаат этилди ва унда Тошкент шаҳри жамоасига омад кулиб бокди. Пойтахтликлар финал йўлланмаси учун галдаги ўйинни Хоразм ви-

— Бухоро — ажойиб шаҳар. У ҳар бир ўзбекисонлиқнинг фахри, ғурури, — дейди илк баҳсларни муваффақиятли якунлаган Тошкент шаҳри жамоаси вакили Нодира Бурхонхўжаева. — Стол тенниси бўйича ўтказиладиган маҳаллий ва халқаро мусобақалар туфайли кўплаб мамлакатларда, шаҳарларда бўламиз. Аммо Бухоронинг ўрни бўлакча. Кўҳна ва навқирон шаҳарда талабаларнинг Универсиада спорт ўйинлари ўтказилишининг ўзи катта воқелик, назаримда. Ана шундай спорт байрамида зафар қучишни ва ўзим таҳсил олаётган Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтига ёруғ юз билан қайтишни мақсад қилганман.

«Хумо» теннис кортида кечган кураш ва белбоғли кураш бўйича беллашувлар ҳам чинакам полвонлар кўригига айланмоқда. Қадимдан кураш замини ҳисобланган, кўплаб машҳур полвонларни дунёга танитган Бухоро заминиди ўтказиладиган баҳсларда ёш курашчилар ўз имкониятларини тўла ишга солишга интилади. Кураш ва белбоғли кураш беллашувлари голиблари эртага аниқланади.

Швейцарча тизимда ўтказиладиган шахмат бўйича ақл муҳорабалари Бухоро давлат университети кичик залида бўлиб ўтмоқда. Бўлахақ халқаро гроссмейстерлар чўқур ўйга толишган, тинч ва осуда залда фақатгина хаёл ва тафаккур ўзаро баҳсга киришган... Бугун I ва II тур баҳслари ўтказилди. Голиб номи 7 тур натижасига кўра аниқланади.

Энг кўп медал тўплаш имконини берувчи сузиш мусобақаларида эса дастлабки голиб ва совриндорлар номи маълум бўлди. Ўғил-борли жиҳати, ҳали ёш бўлишига қарамай, маҳорат ва тахриб бобида халқаро майдонларда ўзига яраша обрў қозониб келаятган Раъно Омонова 50 метрга эркин сузиш бўйича олтин медалга (26,78 сония) сазовор бўлди. Раъно бу ютуғи билан «Универсиада-2013»нинг илк олтин медали соҳибига айланди. Ушбу спортчи уч босқичли спорт мусобақалари —

«Умид нихоллари», «Баркамол авлод» ҳамда Универсиада спорт ўйинларининг барчасида қатнашиб, олтин медалларга эришган биринчи спортчидир.

— Бу ютуғимдан жуда ҳам хурсандман! Очиғини айтсам, уч босқичли спорт мусобақаларида олтин медалга сазовор бўлиш ҳар бир спортчи учун улкан шараф! — деди Раъно мамнуният билан. — Хорижий мамлакатларда бўлганда ҳамisha ўзга элларни ўз диёригимиз билан ундаги имкониятлар, шарт-шароитлар билан солиштирамиз. Бундай юртда туғилиб камолга етаётган ҳар бир спортчи фақат галаба учун майдонга чиқади. Биз ёшларга ғамхўрлик қилиб, фарзандидек бағрига босиб, ҳар томонлама қўллаб-қувватлаётган муҳтарам Юртбошимиз ва спортсевар халқимизга ўз миннатдорлигини изҳор этмоқчиман. Келажақда халқаро майдонларда ҳам зафар кўчиб, мамлакатимиз номини улуғлашга ўз ҳиссамни қўйишни учун Универсиадада эришган юксак натижаларим қанот бағишлаганига ишонаман.

Шунингдек, 50 метрга эркин усулда сузиш бўйича йигитлар ўртасида кечган кимўзарда навоийлик Петр Ромашкинга тенг келадигани топилмади. У масофани 23 сонияда ортда қолдирди. 100 метрга брасс усулида сузиш бўйича эса пойтахтлик Анна Плюсова (1,19,78 дақиқа), йигитлар ўртасида ҳам пойтахтлик Алексей Дерлюгов (1,03,78 дақиқа) олтин медалга сазовор бўлди. 200 метрга қалқанча усулда сузиш пойғасида эса андижонликлар — Муаззам Худойёрова (2,33,90 дақиқа) ва Фарҳод Амилов (2,13,28 дақиқа) кучлилигини исботлади. 200 метрга эркин усулда сузиш баҳсларида Тошкент шаҳри вакиласи Анастасия Рўзметова (2,24,88 дақиқа) ҳамда андижонлик Собитжон Амилов (1,56,93 дақиқа) шоҳсупага кўтарилди.

4х50 метрга аралаш эстафета пойғаларида эса умумжамоа ҳисобида (йигитлар) Андижон ва Навоий вилояти вакиллари 1- ва 2-ўринларни, пойтахтликлар 3-ўринни банд этди. Қизлар ўртасидаги кимўзарларда эса Тошкент шаҳри жамоаси 1-, Андижон ва Наманган вилоятлари вакиллари 2- ва 3-ўринни эгаллади. Шунингдек, қизлар ўртасида 4х100 метрга эркин эстафета баҳсларида ҳам худди шундай кетма-кетлик қузатишди: пойтахтликлар 1-ўринни банд этган бўлса, андижонлик ва наманганликлар кучли учликти тўлдирди.

Зоҳиджон ХОЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири
Бурхон РИЗОКУЛОВ
олган суратлар.

Яшил майдон тантанали кўришида. Ёши улғу отахонлар старт берилишини кутмоқда. Сулонобод қишлоғининг кўпни кўрган қарияларини мактаб ўқувчилари ҳавас билан кузатиб туришибди. Отахонлар ҳозирги вақтда инсоният турмуш тарзига, саломатлигига ҳавф солаётган экологик ва техник муаммоларга спорт турлари билан шугулланиб-гина ечим топиш мумкин, деб ҳисоблайдилар. Оққўрғон туманида бу қишлоқда спорт жонқуярларидан бири Халил Қаршибоев ташаббуси билан юзгуриш мусобақасининг тез-тез ўтказилиши ҳаётнинг аччиқ-қучуғини кўрган қарияларга куч-ғайрат бағишлайётгани рост. Уларнинг ташаббуси бошқаларга ҳам ибрат бўлмакда. Юзгуриш мусобақаларининг доимий иштирокчиси — 81 ёшдаги Карим ота Турсунбоев шундай таъкидлайди:

ЁШЛАРГА ИБРАТ ОТАХОНЛАР

— Олтимис ёшдан ошгач, танамда ҳорғинлик сеза бошладим. Қариликдир-да, деб ўзимга ўзим тасалли берсам ҳам, бу ҳолатга энгилгим келмасди. Ётсам уйқум келар, на бирорта уй-рўзгор иши, на кўчага чиқиш ёқарди. Соғлигим ёмонлашяётгани аён бўлгач, ўзимни қўлга олиб, спорт билан шугулланишни кундалик ҳаётим мазмунига сингирдим. Қор ёғадими, ёмғир шивалайдими, дўл ташлайдими, менга фарқи йўқ. Ҳар кунни стадионга эрта тонг соат 5да чиқиб, 7та қадар шугулланаман. Мендан анча ёш 72 ёшдаги Рисқул Шокиров, 71 ёшдаги Олимжон Обидов, 65 ёшдаги Файзулла Бектурсунов билан биргаликда югурамыз. Ор-тиқча уриниш, вақт ёки харажат талаб қилмайдиган спортнинг бу тури ҳам саломатлик гарови экан. Семириб кетишдан халос бўлдим, энгилман, иштаҳам маромида. Соғлигимдан умуман шикоятим йўқ.

Шу десангиз, яқинда Қуйи Чирчиқ туманида ўтказилган спорт мусобақасига биз отахонларни ҳам таклиф қилиб қолди. Ёнимизга спортчи аёллар, эркаклар ҳам қўшилди. Ёмғир ёғиб туришга қарамай, Хулкар ТҲИМАНОВА ёзиб олди.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан 2009, 2011 ва 2012 йилларда
берилган дарсликларни 2013 йилда утилизацияга топшириш
РЎЙХАТИ

(Давоми. Боши ўтган сонда.)

T/p	Дарслик ва ўқув қўлланмалар номи	Муаллифлар	Нашр этилган йили	Оғирлиги (гр)
Таълим қирғиз тилида				
1-синф				
183	1 Алифбе (Алиппе)	Р. Сафарова	2012	225
184	2 Она тили (Эне тили)	Т. Ғалпорова	2012	175
185	3 Ўқиш китоби (Оқуу китеби)	Т. Ғалпорова	2012	195
186	4 Математика	М. Ахмедов	2012	270
187	5 Атрофимиздаги олам	А. Григорянц	2012	95
188	6 Одбнома	О. Ҳасанбоева	2012	105
189	7 Тасвирий санъат	Р. Ҳасанов	2012	100
190	8 Мусиқа	Х. Нурматов	2012	120
191	9 Жисмоний тарбия	К. Махкамжонов	2012	90
4-синф				
192	1 Ўзбек тили	Р. Икромова	2011	170
193	2 Она тили (Эне тили)	Р. Икромова	2011	260
194	3 Ўқиш китоби (Оқуу китеби)	С. Матжонов	2011	315
195	4 Русский язык	М. Алиев	2011	220
196	5 Математика	Н. Бекбаева	2011	285
197	6 Табиатшунослик	О. Бахромов	2011	170
198	7 Одбнома	М. Холиқова	2011	145
199	8 Мусиқа	О. Иброхимов	2011	155
200	9 Жисмоний тарбия	Х. Махкамжонов	2011	195
6-синф				
201	1 Ўзбек тили	А. Рафиев	2009	195
202	2 Қирғиз тили (Қирғиз тили)	Б. Алимов	2009	240
203	3 Адабиёт (Адабият)	А. Тўйғабоева	2009	370
204	4 Русский язык	Р. Толипова	2009	235
205	5 Инглиз тили «Fly High English»	Л. Жўраев ва б.	2009	300
206	6 Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н. Суҳанова ва б.	2009	250
207	7 Француз тили «Bon voyage»	З. Абдушукурова ва б.	2009	210
208	8 Тарих	А. Сағдуллаев	2009	250
209	9 Математика	А. Холмухамедов	2009	305
210	10 Физика	Н. Турдиев	2009	215
211	11 Ботаника	Ў. Пратов	2009	170
212	12 География	А. Соатов	2009	200
213	13 Информатика	Б. Болтаев	2009	100
7-синф				
214	1 Ўзбек тили	М. Усмонова	2009	200
215	2 Қирғиз тили (Қирғиз тили)	Б. Умуралиев	2009	180
216	3 Адабиёт (Адабият)	М. Парпиев	2009	375
217	4 Русский язык	Р. Толипова	2009	235
218	5 Инглиз тили «Fly High English»	Л. Жўраев ва б.	2009	265
219	6 Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н. Суҳанова ва б.	2009	210
220	7 Француз тили «Bon voyage»	В. Бухин ва б.	2009	200
221	8 Ўзбекистон тарихи	К. Усмонов	2009	180
222	9 Жаҳон тарихи	У. Жураев	2009	160
223	10 Алгебра	Ш. Алимов	2009	240
224	11 Геометрия	А. Раҳимқариев	2009	215
225	12 Физика	А. Худойбергенов	2009	215
226	13 Кимё	И. Асқаров	2009	215
227	14 Зоология	О. Мовлонов	2009	280
228	15 География	П. Мусаев	2009	235
229	16 Информатика	Б. Болтаев	2009	85
Таълим тожик тилида				
1-синф				
230	1 Алифбе (Алифбо)	М.Лутфуллаев	2012	230
231	2 Она тили (Забони модарӣ)	Т.Чориев	2012	180
232	3 Ўқиш (Китоби хониш)	З. Тоҳирӣён ва б.	2012	210
233	4 Математика	М.Ахмедов	2012	275
234	5 Атрофимиздаги олам	А.Григорянц	2012	100
235	6 Одбнома	О. Ҳасанбоева	2012	110
236	7 Тасвирий санъат	Р. Ҳасанов	2012	110
237	8 Мусиқа	А.Нурматов	2012	125
238	9 Жисмоний тарбия	К. Махкамжонов	2012	95
4-синф				
239	1 Ўзбек тили	А. Рафиев	2011	190
240	2 Она тили «Забони модарӣ	А. Зоҳидов	2011	265
241	3 Ўқиш китоби «Хониш»	Х. Сабоҳий	2011	325
242	4 Русский язык	М. Алиев	2011	225
243	5 Математика	Н. Бекбаева	2011	290
244	6 Табиатшунослик	А. Бахромов	2011	175
245	7 Одбнома	М. Холиқова	2011	145
246	8 Мусиқа	О. Иброхимов	2011	165
247	9 Жисмоний тарбия	Х. Махкамжонов	2011	215
6-синф				
248	1 Ўзбек тили	А. Рафиев	2009	205
249	2 Тожик тили	М. Кабиров	2009	205
250	3 Адабиёт	С. Садиев	2009	275
251	4 Русский язык	Р. Толипова	2009	240
252	5 Инглиз тили «Fly High English»	Л. Жўраев ва б.	2009	300
253	6 Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н. Суҳанова ва б.	2009	250

T/p	Дарслик ва ўқув қўлланмалар номи	Муаллифлар	Нашр этилган йили	Оғирлиги (гр)
254	7 Француз тили «Bon voyage»	З. Абдушукурова ва б.	2009	210
255	8 Тарих	А. Садуллаев	2009	260
256	9 Математика	М. Мирзахмедов	2009	305
257	10 Физика	Н. Турдиев	2009	220
258	11 Ботаника	Ў. Пратов	2009	170
259	12 География	О. Соатов	2009	225
260	13 Информатика	Б. Болтаев	2009	100
7-синф				
261	1 Ўзбек тили	Р. Толипова	2009	205
262	2 Тожик тили	В. Вохидов	2009	155
263	3 Адабиёт	С. Садиев	2009	240
264	4 Русский язык	Р. Толипова	2009	240
265	5 Инглиз тили «Fly High English»	Л. Жўраев ва б.	2009	245
266	6 Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н. Суҳанова ва б.	2009	210
267	7 Француз тили «Bon voyage»	В. Бухин ва б.	2009	200
268	8 Ўзбекистон тарихи	А. Мухаммаджонов	2009	185
269	9 Жаҳон тарихи	Т. Салимов	2009	190
270	10 Алгебра	Ш. Алимов	2009	245
271	11 Геометрия	А. Азамов	2009	225
272	12 Физика	П. Хабибуллаев	2009	225
273	13 Кимё	И. Асқаров	2009	225
274	14 Зоология	О. Мовлонов	2009	285
275	15 География	П. Фуломов	2009	250
276	16 Информатика	Б. Болтаев	2009	95
Таълим туркман тилида				
1-синф				
277	1 Алифбе (Harpyk)	Қ. Абдуллаева ва б.	2012	230
278	2 Она тили (Ene dili)	Г. Абдуллаева ва б.	2012	180
279	3 Ўқиш китоби (Okuw kitaby)	Г. Абдуллаева ва б.	2012	205
280	4 Математика	М. Ахмедов ва б.	2012	230
281	5 Атрофимиздаги олам	А. Григорянц ва б.	2012	100
282	6 Одбнома	О. Ҳасанбоева ва б.	2012	115
283	7 Тасвирий санъат	Р. Ҳасанов	2012	110
284	8 Мусиқа	Х. Нурматов ва б.	2012	125
285	9 Жисмоний тарбия	К. Махкамжонов ва б.	2012	95
4-синф				
286	1 Ўзбек тили	А. Рафиев ва б.	2011	185
287	2 Она тили (Turkmen dili)	А. Қодиров	2011	265
288	3 Ўқиш китоби (Okuw kitaby)	А. Қодиров ва б.	2011	325
290	5 Русский язык	М. Алиева ва б.	2011	225
289	4 Математика	Н. Бекбаева ва б.	2011	285
291	6 Табиатшунослик	О. Бахромов	2011	165
292	7 Одбнома	М. Холиқова ва б.	2011	145
293	8 Мусиқа	О. Иброхимов ва б.	2011	165
294	9 Жисмоний тарбия	К. Махкамжонов ва б.	2011	210
6-синф				
295	1 Ўзбек тили	Р. Толипова ва б.	2009	175
296	2 Туркман тили (Turkmen dili)	М. Ханматов ва б.	2009	160
297	3 Адабиёт (Edebiyat)	Р. Қўлиев ва б.	2009	170
298	4 Русский язык	Р. Толипова ва б.	2009	235
299	5 Инглиз тили «Fly High English»	Жураев ва б.	2009	230
300	6 Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н. Суҳанова	2009	225
301	7 Француз тили «Voyage en France»	З. Абдушукурова	2009	218
302	8 Тарих	А. Сағдуллаев ва б.	2009	165
303	9 Математика	М. Мирзахмедов ва б.	2009	305
304	10 Физика	Н. Турдиев	2009	220
305	11 Ботаника	Ў. Пратов ва б.	2009	170
306	12 География	А. Соатов ва б.	2009	220
307	13 Информатика	Б. Болтаев ва б.	2009	110
7-синф				
308	1 Ўзбек тили	Р. Толипова ва б.	2009	200
309	2 Туркман тили (Turkmen dili)	М. Ханматов ва б.	2009	150
310	3 Адабиёт	Г. Суҳанова	2009	150
311	4 Русский язык	Р. Толипова ва б.	2009	235
312	5 Инглиз тили «Fly High English»	Л. Цой ва б.	2009	230
313	6 Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н. Суҳанова	2009	220
314	7 Француз тили «Bon voyage»	В. Бухин	2009	225
315	8 Ўзбекистон тарихи	А. Мухаммаджанов	2009	185
316	9 Жаҳон тарихи	Т. Салимов ва б.	2009	190
317	10 Алгебра	Ш. Алимов ва б.	2009	245
318	11 Геометрия	А. Азамов ва б.	2009	220
319	12 Физика	П. Хабибуллаев ва б.	2009	220
320	13 Кимё	И. Асқаров ва б.	2009	225
321	14 Зоология	О. Мавлонов ва б.	2009	195
322	15 География	П. Фуломов ва б.	2009	280
323	16 Информатика	Б. Болтаев ва б.	2009	90

Таълим рус тилида олиб бориладиган мактаблар учун берилган дарсликларни 2013 йилда утилизацияга топшириш рўйхати билан «Учитель Узбекистана» газетасининг 22-сонда тапшириниш мумкин.

Ўзбек халқ лирик қўшиқларида кенг қўлланилувчи том (хоразм қўшиқларида *учак*) образи барқарор шакл ва мазмунга эга ўзақ рамзлар сирасига кирди. Том образининг лирик қўшиқлар таркибида ифодаловчи рамзий маъноси ва бу маъно унган тарихий асослар халқимизнинг том, иморат(уй) билан боғлиқ қадим инонч, эътиқодларига бориб боғланади. Айни инонч, эътиқодлар халқ маросимлари ва фольклорнинг барча жанрларида яхлит бир семантик доирани ҳосил қилган. "Гўрғулининг туғилиши" дostonида Шохдорхон кўрган тушининг:

... Тепамдан бир лаган
тиллам сочилди,
Оғзимдан бир толпир
кушим училди.
Иморатим бир текис бўлди...

деб айтилган ўринларини Юсуф қуръандоз шундай таъбир қилган:

томи эса, оила бошлиғи ҳисобланган. Фарғона водийсида (Кўконда) "Келин тушиб келганда кўвнинг том бошида туриши" ўз-ўзидан пайдо бўлган эмас. Бу магик ирим "оилада эрининг хотиндан устун туришини таъминлайди", деб қаралган. Ушбу:

Араванинг тиркиши,
Том бошида бир киши.
Мен сенга лойиқмидим,
Тақдиринг қилган иши? —

деб қуйланган тўртликнинг бирламчи мазмунда ана шу иримга ишора мавжуд. Демак, халқ тасавурида иморат, уй — оила, оила тақдири, том — оила бошлиғи, эркак, унинг тақдири сифатида келмоқда. Халқ тилида янги оила тузганларга: "уй қурди", "уй тикди", қайта турмуш қурганларга нисбатан "иккинчи уйи", аксинча, оила барбод

ҳақидаги орзуларини ифодаламакда. Қўшиқларда келувчи "томга чиқиб ётиш" рамзий бирикмасининг поэтик маъно қамрови юқорида келтирилган "томга чиқиш" рамзий бирикмаси мазмунига яқин келади.

3. Том устига том солиш:

Том устига том солдим,
Устига болохона.
Ёр устига ёр суйган,
Ётиши сомонхона.

Том устига болохонали том солиш эрининг хотин устига яна бир хотин олиб, боши жанжалу ташвишларда қолганлигини билдиради. Ўтмишда бу хил ҳаёт тарзи урф бўлган. Хар қан-

сингдирилади. Халқ ўртасида сатанг жувонлар учун махсус тўқилган "ёр-ёр" фикримизни тасдиқлайди ва унда том рамзи асл маънони очишда муҳим ўрин тутган:

Томдан томга қулашгани,
Қуён яхши, ёр-ёр.
Чимилдики уйдашгани,
Жувон яхши, ёр-ёр.
Бу жувоннинг нимаси яхши?
Кўринишга бағ-бағаси, ёр-ёр.
Шу жувоннинг икки йигит
Садағаси, ёр-ёр.

Халқ бу "ёр-ёр"да адашган қавм ҳаётини, сўнгги пшаймонларини шундай тасвирлаган.

5. Томдаги неъмат, бирор-бир нарса ва буюм:

Томга чиқиб тут едим,
Бир шохига тўймадим.

ТОМГА ЧИҚДИМ ТОЛПИНИБ...

... Тепангдан сочилган
тиланг қонингдир,
Оғзингдан учган қуш — жонингди(р),
Кулаган иморат сенинг танингни(р),
Тушинг курсин, таъбирлари
шу бўлди...

Халқона таъбирга кўра, кулаган иморат Шохдорхоннинг танаси деб талқин этилмоқда. Қадим туркий халқлар оғзаки ижодининг жавҳарини ўзда жамлаган "Таъбирнома" («Ирқ битик»да:

IX. 52 Катта уй ёнди,
53 Унинг туби(пойдевори)гача
ҳеч нарса қолмади,
54 Четанларигача қолмади,
дейишади.
55 Билиб қўйинг, бу — ёмон, —

деб ёзилган. Ушбу талқин Юсуф қуръандоз таъбири билан уйғун келади. Тушда "иморат(уй)нинг кулаши, ёниши бахтсизлик аломати эканлиги "Китоби Дада Кўрқут"даги "Салорқозон" уйининг талон-тороҳ қилиниши" номли қўшиғида ҳам айтиш мазмунини олган. Иморатнинг инсон танасига менгезилиши қадим инончлар асосида келиб чиққан. Аҳдодларимиз ўзларининг дастлабки иншооти саналиши ўтов — уйларини бевосита табиат (бутун олам) нухасида яратишган ва уни кичик олам деб англашган. Анъанавий уй қисм — кўк(космос), ер, ерости(хаос)га ажратилиб қаралган улкан олам модели айти пайтда инсон танаси ва у яшовчи иморат(уй) учун ҳам асос деб ишонишган. Бу инончларнинг изолари бугунги кунгача сақланиб келмоқда. Бошининг азиз саналиши, оёқнинг эса бошга зид қўйилиши фикримизни тасдиқлайди. "Дўст бошга, душман оёққа қарайди" мақоли ҳам ана шу инончга таянади. Халқ ўртасида хар бир уйнинг шифти — томи кўк(космос), аксинча, пойгоҳ ва бўсага қуйи қисм — хаос деб анланган. Хоразмда томининг "учак" деб аталиши, бу сўзининг қадим туркий "учмоқ"(жаннат) сўзи билан бир умумий семантик негизга эгалиги, томининг кўк(космос) билан боғлиқ талқинини далиллайди. Мавжуд фактлар кўрсатмоқдаки, қадим аждодларимиз инсон танасини жон яшовчи иморат деб билганлар. Шохдорхон иморатининг қулаб, оғзидан учиб чиққан қуш танани тарқ этган жонга тақдосланиши оддий қиёс эмас. Инсоннинг танасида қуш сувратли "кичик олам" — жон(руҳ) яшайди, деб тушуниш фақат бизда эмас, балки дунёнинг аксарият халқларида кенг тарқалган.

Ўзбеклар инсон аззолари орасидан бошни қанчалик азиз, улуғ деб билса, иморат(уй) таркибида том — учакни ҳам муқаддас санаган. Тана — уй (иморат) тасавури кенгайиб, уй(иморат) билвосита инсон ва унинг оиласи маъносини ҳам олди. Иморат(уй) — оила тисоли ҳам ягона тана — кичик олам сифатида қаралди. Бу иморатнинг

Еттинчи мақола

бўлганда айтилувчи "уйи бузилди", "уйи синди" ибораларини эсласак, фикримиз ўз тасдиғини топади. Ўзбек халқ лирик қўшиқларидаги том (учак) рамзи бевосита ана шу халқона тасавур ва ишончлар замирида пайдо бўлган.

Лирик қўшиқлар таркибидаги том образи ҳам бошқа ўзақ рамзлар каби қатор турғун рамз аниқловчиларига эга. Ўзақ рамзга қўшилувчи аниқламалар эса том образининг муайян матндаги маъно кўламини янада ойдинлаштиради.

1. Томга чиқиш:

Ака баланд томга чиққим келади,
Тиззангизга бош қўйсам

уйқум келади.
Уйқумнинг келгани авжи намозшом,
Намозшом бўлмайин

Лирик қахрамоннинг "баланд томга чиқиш" истағи унинг кўнгли Лайли ва Мажнун мақомидаги ишқ-муҳаббатга орзуманд эканини англатади. Янада аниқ айтилса, қиз йигитни идеал даражасида ардоқлайди. Уни истаклар маконида суйиб, суйинади, турфа ўй-хаёллар бўҳронидида хавотирга ҳам тушади. Бу ўринда қўшиқ инсоннинг онгости ва онгиди курашаётган майл-хоҳишларни шу қадар рамзий ифода қилганки, уларни тавсифлаб жўнлаштириш хавфи мавжуд. Фақат қўшиқни ҳис этиш лозим. Рамзий образ пардасига ўранган ўй-кечинмалар кечинманинг ўзидек сирли. Сир кўтарилса, гўзаллик ва маънога футур етади. Қуйидаги тўртликда ҳам шундай ҳолат бор:

Болохона томига чиққим келур,
Ойнасига суняиб уйқум келур.
Ухлаб ётган жойимга биров келур,
Қизил гўлдай бўралиб ёрим турур.

Ёш келинчакнинг чиллалик хаёллари, соғинчлари акс этган бу тўртлик ҳам чилла давридек бегона нигих, оғохлардан беркинган. Қўшқ эса дил кўрғонининг калити, қуйловчи дилини қўшиқ орқали очар экан, дарду ҳасратлардан фориг бўлиш баробарида ўзгалар таныси, гап-сўзлардан ҳимоя бўлади.

2. Томда ётиш:

Томга чиқиб ётайлик,
Сухур келса отайлик.
У сухурнинг патини,
Суйган ёрга тақайлик.

"Томга чиқиб ётиш" рамзий бирикмаси бўз йигитнинг оила, турмуш қуриш, севган маҳбубасига етишиш

дай урф-одат муайян кўникмаларни пайдо қилади:

Томга чиқдим толпиниб,
Бахмал камзул ёпиниб.
Бахмал камзул йўлдошим,
Қуйиб ўлсин кундошим.

Аёл эр кишини севади. Ўзи истаб кундошлик тақдирига рози бўлди. "Бахмал камзул ёпиниб, томга толпиниб чиқди". Энди араз қилса, ўзининг чопони ёнади. Шу сабабдан ҳам жувон бу оилада ўз ўрнини олишга ҳаракат қилмоқда.

4. Томнинг бузилиши, том бошида ноҳўя хатти-ҳаракатлар:

Томни тешиб йўл қилдим,
ажаб-ажаб,
Беқасамдан тўн қилдим, ажаб-ажаб.
Бир енгини тор қилдим, ажаб-ажаб,
Ошиқларни зор қилдим, ажаб-ажаб.

Садоқат билан хиёнатнинг кўчаси эгиз. Томни тешиб йўл қилиш аёлнинг ўз жуфти ҳалоли — эрининг юзига оёқ қўйишидир. У энди беқасам тўнларнинг йўл-йўл қизикларида истар-истамас адашади. "Ошиқларни зор қилдим, ажаб-ажаб", дейди-ю, дарз кетган шаъни, нураб бораётган иморати омонат эканлигини сезмай қолади. Қуйидаги тўртликда:

Томга чиқиб тош отдим,
Маржонимни йўқотдим.
Маржонимни тополмай,
Бойваччани уйғотдим, —

деб, дил ёраётган лирик қахрамон афсус-армонлари билан, "томни тешиб йўл қилган" аёлга қисматдош.

Паст учакдан ташлаганим сомондир,
Хар бир ўтдан севи ўти ёмондир.
Қандай чидай бунга ахир,
дўстларим,
Биров ёрин биров суймак замондир.

Эрининг ўтқинчи ҳою-ҳавас деб оиласидан совиб, рўмоли тўзиётган аёлга бориб юрганидан қуйиниб қулаётган лирик қахрамон замонадан шикоят қилмоқда. Қўшиқларни тинглаб, халқни яқиндан таниш имкони пайдо бўлади. Қўшқ — дил оинаси, оина эса бориини аксантиради. Киши руҳиятига нимаики хос бўлса, қўшиқда мавжуд. Фақат воқеликка муносабат, баҳо рамзлардан пинҳон берилган. Халқ хамиша оила тинчлигини, эру хотин тотувлигини, болаларнинг ота-она меҳридан бутунча баҳра олиб ўсишларини ўқтириб келади. Халқона тарбияда бу азалий ақидалар қуруқ сўз билан айтилмайди, ибратли нақл, ҳикматли мақол ва юксак бадий шаклга йўғрилган қўшиқ, лапар, ўлан, ёр-ёрлар орқали киши кўнглига, онгига

ўн беш яшар қиз кўриб,
Дийдорига тўймадим.

Томга чиқиб ейилган тут эр кишининг ўз ниятига етганлигини билдиради. Қўшиқ қахрамони турмуш қуриб, бахтли онларни кечирганлигини, лекин бу давр кўз очиб-юмгунча ўтиб кетганлигини қўйламоқда.

Бир қанча тўртликларда том образига йўнғичка, беда, тараша, тоғора ва шу каби нарса-буюмлар аниқловчи бўлиб келган. Ўзақ рамзга қўшилиб келган аниқловчиларнинг хар бири ўзининг табиий ҳусусиятлари асосида етакчи рамзий образнинг муайян матндаги маъно қиррасини очишга хизмат қилган.

Том бошида йўнғичка,
Хой қиз, белинг иғичка.
— Иғичка деб ғам еманг,
Энди кирдим ўн учга.

Том бошида беда эмас, йўнғичка турганлиги — йигитнинг назари тушган қизнинг ҳали балоғат ёшига етиб улгурмаганлигини баён этади.

Томга ёйдим тараша,
Буйинг менга яраша.
Отанг менга бермаса,
Эрта кўрсин томоша.

Томга ёйилган тарашанинг қуриб гулхан учун тайёр бўлгани йигит танлаган, ҳаёлини бутунлай банд этган қизнинг етилиб, тўй қилишга, турмуш қуришга муносиб номзод эканлигини билдиради. Қўшиқ юлдузи юлдузимга мос, деб қатъий аҳд қилган йигитнинг дил изҳори, қароридир.

Томда товўқ ётади,
Оёғи совуқ қотади.
Хотини йўқ йигитлар,
Кечаси қандай ётади?

Товуқнинг томда ётиши йигитнинг ёши аста-секин ўтаётганини, уйланиб, оила бошлиғи бўлиш даврининг пишиб, етилганини ифодаламакда.

Том бошида тоғора,
Тоғорада зогора.
Зогорани ёполмай,
Чолу кампир овора.

Ушбу ҳазил қўшиқда эса чол-кампир турмушининг "ҳазонрез" даври бошланганлиги ўта образли тарзда тасвирланган.

Қўшиқнинг яралиши, қуйланиши, янгиланиши, хар бир кўнглининг тили, изҳорига айланишида рамзий образнинг бадий имкониятлари беқиёс. Жумладан, том рамзи ҳам бу мураккаб ижодий жараёнда англатувчи поэтик воситалардан бири сифатида алоҳида ўринга эга.

Шомирза ТУРДИМОВ,
филология фанлари доктори

**«Ониомания»
сўзини
кўпчилик
мавҳум
илмий
атама деб
ўйлаши
мумкин.
Аслида,
қундалик
ҳаётиимизда
унга тез-тез
гувоҳ
бўламиз.
Бугун
дунёда
миллионлаб
одамлар шу
«хасталик»ка
чалинган.**

Яна бир сабаб шахснинг жамиятда ўз ўрнини топа олмаётганида бўлиши. Доимий иши ёки сеvimли машғулоти йўқ одамнинг, табиийки, бўш вақти кўп бўлади. Уни осон ўтказиш йўли эса соатлаб дўконларда юриш ва турли буюмларни сотиб олишдир.

Шопоголизмнинг юқорида санаб ўтилганларидан ташқари яна бир қанча сабаблари мавжуд. Англияда ўтказилган тадқиқотлар натижасида аниқланишича, инсоннинг ўз имкониятларини паст баҳолаши ҳам ана шу сабаблардан бири. Дарвоқе, бу ҳам асосан аёлларга хос хусусият. Янги нарсани харид қилиш орқали ўзларини кучлироқ ва жозибалироқ, бой ва омадлироқ кўрсатишга интилишади. Зерикиш, афсусланиш, ёлғизлик, истемолчилик маданиятининг пастлиги, замонавий журналлар

гани учун ҳам шопоголизм асосан уларга хосдир. Олимларнинг таъкидлашича, ҳомиладор аёллар ҳам руҳий кўллаб-қувватлашга кўпроқ муҳтожлиги боис баъзан кучли харид қилиш истагига дуч келишаркан.

Энг биринчи шопоголик аёл сифатида ўтган асрнинг 50-йилларида яшаган америкалик Барбара Зелински тилга олинади. Бу аёл турмуш ўртоғининг ойлик маошини 2 дақиқаю 34 сонияда сарфлашга улгурган. Ва англаганингиз-

рича, шопоголизм кўрқинчи ёки зарарли одат эмас. Улар аслида бирор нарса сотиб олиш ниятида бўлмасалар-да, чарчокларини чиқариш ва завқланиш учунгина дўкон айланишади. Шопоголиклар орасида ўзи билмаган ҳолда борбдини харидларга сарфлаб, кейинги маошгача бировдан қарз олиб кун кўрадиганлари ҳам учрайди. Харидга ружу қўйган баъзи одамлар эса ўзлари учун ҳақиқатдан ҳам зарур нарсаларни керагидан кўп миқдорда сотиб олишади. Айтиш кераки, шопоголизмнинг ушбу тури «Иккита тиш пастаси нарҳида учтасини сотиб ол».

«Харидлар учун белгиланган миқдорда пул сарфла ва совғага эга бўл» қабилидаги акциялар ва бошқа маркетинг найранглари натижасида келиб чиққан. Статистик маълумотларга кўра, 74 фоиз аёл ҳамиша нимадир харид қилиш ҳақида ўйлаб юради. Бу борада Жерри Брукхаймернинг «Шопоголик» кинокартинаси диққатга сазовор. Фильмда дўконлар, арзон нарҳдаги буюмлар ва кредит карталарига ўралашиб қолган нью-йорклик журналист қиз Ребекка Блумвуднинг бошидан кечирганлари тасвирланади.

АҚЛ БИЛАН САРФЛАНГ!

Йирик шаҳарларда кўрган нарсасини сотиб олишга тайгёр одамларни кўллаб учратиш мумкин. Шопоголизмга чалинган одам кўллаб илмий бахслар мавзусига айланаётган феномендир. Бу касалликка мубтало бўлган одам учун дўконга бориш зарурат эмас, балки дам олиш, кўнгилни тинчлантириш воситасидир.

Хозир қарерга қарамайлик, дўкон ва супермаркетларни учратамиз. Уларда яхши яшашимиз учун керакли ҳамма нарсаси бор, албатта. Аммо супермаркетлар ҳар кун соатлаб вақтимизни ўғирлайди. Бу вақтда биз навбатдаги кўйлакни сотиб олишдан кўра муҳимроқ ишга улгуришимиз ҳам мумкин эди.

Шифокор ва психологларнинг таъкидлашича, шопоголизм бедаво дард эмас. Ассийси, ундан қутулиш учун ўз хатти-ҳаракатларининг нозиратга олинишигиз, режалаштирилмаган харидлардан қочишингиз керак. Уйдан чиқаётганда сотиб олмоқчи бўлган нарсаларингиз рўйхатини тузинг ва чўнтакка шунга яраша пул солинг. Озиқ-овқат маҳсулотларини харид қилиш учун чиқаётган бўлсангиз, албатта, қорингизни тўқлаб олинг. Зеро, оч қорин билан дўкон ва бозор айланганда иштахани китикловчи ҳар бир мева-сабзавот,

озик-овқат маҳсулотлари кўзингизга янада жозибдор кўриниши ва орқича харидга берилиб кетишингиз мумкин. Дид билан безатилган, турли маҳсулотларга тўла дўкон пештахталари мижозлар чўнтагини қоқиб олишга мўлжалланганини унутман!

Висола ҚАРШИБОВА

ХАРИДГА ЎЧЛИК СИНДРОМИ

бу васвасадан қандай қутулиш мумкин?

ДЎКОНДАН- ДЎКОНГА

Ониомания — дўкон айланиш васвасаси, тинимсиз ва кўп миқдорда харид қилиш истагидир. Мазкур тиббий тушунчани фанга илк маротаба германиялик руҳшунос Эмиль Крепелин киритган. Ониоманияга дучор бўлган одам керак ёки кераксизлиги, нархи, оилавий бюджетга таъсиридан қатъи назар, қўлига илинган нарсани сотиб олаверади. Ушбу руҳий хасталикнинг нисбатан оммалашган номи шопоголизмдир. Унга аксарият ҳолларда аёллар чалинишади, лекин баъзида эркак-шопоголиклар ҳам учраб туради. Сўнгги вақтларда Америка психологлар уюшмаси ҳам ушбу синдромни касаллик деган оломқда. Фақатгина шу мамлакатнинг ўзида 60 миллиондан ортиқ одам шопоманияга чалинган. Бу ерда «чегара билмас харидорлар» учун махсус жамият ҳам тузилган, бундан Америка бўйлаб 400га яқин бўлинимаси ишлаб турибди.

Шунга ўхшаш муаммолар Европани ҳам ташвишга солмоқда. Дейлик, Англияда ушбу синдромга чалинган катта ёшлар жами аҳолининг 2—10 фоизини ташкил этади. Ўтказилган сўровномалар чоғида англиялик аёлларнинг 52 фоизи дўкон айланиш уларга ҳар қандай бошқа машғулотдан кўра кўпроқ завқ беришини айтган. XX асрда йирик савдо марказлари пайдо бўлди, реклама ва маркетинг соҳалари ривожлана бошлади. Қанчалик ғайриоддий туюлмасин, дўкон васвасаси — жамиятиимизда эндигина пайдо бўлган муаммо эмас. У одамларга юз йиллардан буюн маълум. Бироқ ушбу синдромнинг асл сабабларини олимлар ҳақидагина аниқлашди. Инсон бош миёси қобиғидаги рационал фикрлаш ва англаш учун жавобгар бўлим фаоллигини ўлчаш натижасида маълум бўлдики, бирор нарсани харид қилишдан аввал рационал фикрлаш қобилияти деярли йўқолади, ҳиссиётлар учун жавобгар бўлимларда эса зўриқиб кузатилади.

АРЗОН НАРХЛАРГА АЛДАНМАНГ

Ониомания илдишлари болалик даврларига бориб тақалади. Болаликда барча хоҳиш-истаклари қондирилган одамлар улғайганда ҳам пулини ўйла-масдан сарфлашга кузатилади. Лекин бунинг акси ҳам бўлиши мумкин. Масалан, сиз кўп фарзандли оилада, кўпинча опа-ақангизнинг кийимларини кийиб катта бўлгансиз. Энди эса ўзингиз ишлаб топган пулни истаганингизча сарфлаш имконияти бор. Шу тариқа болаликда эриша олмаган нарсаларингизга эга бўлиш мақсадига керагидан ортиқ пул сарфлаб қўясиз.

Болаликда эътиборга муҳтож бўлган одам улғайгач, кўллаб муваффақиятларга эришиши, турмуш ўртоғи ва фарзандлари билан тинч-тову ҳаёт кечириши, лекин барибир ўзини ёлғиз сезиши мумкин. Бу каби ички муаммоларини ҳамма ҳар хил йўл билан енгиллашга ҳаракат қилади: кимдир ишга муккасидан кетса, биров ўйинга берилади, яна кимдир харид учун дўконларга боради. Айна болаликдаги муаммолар, эътиборта-лабик, ўзгалар билан суҳбатлашишга кийналиш ва ички ҳиссиётларини юзага чиқара олмаслик натижасидаги депрессия сабаб айрим кишилар чексиз харидларга эҳтиёж сезади. Янги кўйлак, тақинчоқ ёки косметика сотиб олиш улар (айниқса, аёллар) учун ўзини тинчлантириш ёки рағбатлантиришнинг энг мақбул йўлидек туюлади. Ахир, аёллар туйғуларга берилувчан бўлади ва янги ҳиссиётлар ортидан қувиб, қандай қилиб дўконга бориб қолганини сезмайди ҳам. Албатта, харидларнинг пулини тўлашга келганда ўзларини ноқулай ҳис этишади ва ҳатто асабийлашади. Бу эса, ўз навбатида, тақрибий депрессияни келтириб чиқариши мумкин.

Бироқ шопоголизмни фақатгина юқоридаги сабаблар билангина изоҳлаш нотўғри. Баъзан атрофдаги одамлар, дейлик, дўконма-дўкон юришнинг ёқтирадиган дугоналар таъсири ҳам харидга ружу қўйишга олиб келиши мумкин. Супермаркетларнинг ойнаванд эшикларидан арзон нарсалар ёки чегирмалар ҳақидаги эълонлар ҳам одам онгига таъсир этиб, беихтиёр нима-нидир сотиб олиш иштиёқини пайдо қилиши ҳеч гапмас.

Бироқ шопоголизмни фақатгина юқоридаги сабаблар билангина изоҳлаш нотўғри. Баъзан атрофдаги одамлар, дейлик, дўконма-дўкон юришнинг ёқтирадиган дугоналар таъсири ҳам харидга ружу қўйишга олиб келиши мумкин. Супермаркетларнинг ойнаванд эшикларидан арзон нарсалар ёки чегирмалар ҳақидаги эълонлар ҳам одам онгига таъсир этиб, беихтиёр нима-нидир сотиб олиш иштиёқини пайдо қилиши ҳеч гапмас.

НЕГА БУНЧАЛИК ҚУВОНАМИЗ?

Ҳўш, биз янги харидлардан нега бунчалик қувонамиз? Гап шундаки, савдо вақтида организмда серотонин, яъни бахт гормонининг миқдори кескин равишда ортади. Унинг танқислиги ҳар қандай одам организмда депрессия ва асабийлашиш ҳолатларини келтириб чиқариши мумкин. Аёллар организмда гормон миқдори тез-тез ўзгариб тур-

дек, уларнинг никохи узоққа чўзилмаган...

Шопоголизмни техника ва санат асрига хос касаллик дейиш мумкин. Унинг тарқалишида маркетинг ва психологлар томонидан пухта ишлаб чиқилаётган рекламанинг ўрни бекиёс. Дунёдаги миллионлаб оддий одамлар машҳур кино юлдузлари, қўшиқчилар ва футболчилардек кийинишни, овқатланишни, пардоз қилишни хоҳлайди. Реклама ишлаб чиқарувчилар эса ана шу хоҳиш эъзизига жуда катта даромадга эга бўлиш йўлини билади.

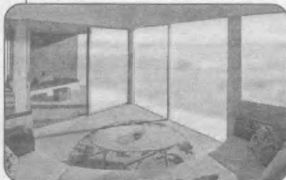
Олимлар шопоголикларни хатти-ҳаракатига кўра, бир неча турларга ажратишган: масалан, баъзи шопоголиклар дўконга ростдан ҳам сотиб олиниши керак бўлган нарсалар рўйхати билан боради, аммо чалиб кетиб, катта харфлар билан «Чегирмалар» деб ёзилган пештахталардан режалаштирилмаган буюмларни ҳам харид қилади.

Кўпчилик аёллар фикри

СМАРТФОН ОРҚАЛИ БОШҚАРИЛАДИГАН ПАРДА

«Sonte» kompaniyasi tomonidan taqdim etiladigan «Sonte Film» aqlli plёnkasi Wi-Fi tarmoqi orqali smartfon ёрдамида масофадан бошқарилади. Ушбу қурилма электр қуввати таъсирида ўз рағбати ўзгартиради. Шу хусусияти боис янги маҳсулот бугунги кунда фойдаланиладиган пардалар, жалюз ва шторлар ўрнини эгаллаши мумкин. Таъкидлаш жоизки, замонавий биносозликда масофадан туриб ўз турини ўзгартирадиган ойналар қўлланилади. Бироқ бундай ойналар билан таъминлаш учун анчагина маблағ зарур. Мавжуд «ақли» ойналардан фарқли равишда «Sonte» kompaniyasi taqdim etadigan smart-plёнкалар унчалик қimmat эмас.

«Gizmag» электрон журналида қайд этилишича, «Sonte Film» мустақил ўрнатиш учун қулай шаклда ишлаб чиқарилади. Керакли ҳажмда қирқиб олинган плёнканинг ёпишқоқ сирти электр қуввати таъсирида ойнага маҳкам елимланади. Ушбу плёнкада smartfon ёрдамида бошқариладиган танга катталигидаги ток ўтказувчи клипс ўрнатилган бўлиб, махсус кабел орқали қувват манбаига уланади. Компания маҳсулотини харид қилган mijozlarga «iOS» ва «Android» операцион тизими асосида ишловчи smartfonlar учун bepul дастур тақдим этилади.

Компания ўлчами 50х50 сантиметр бўлган маҳсулот тўпламини жорий йилининг сентябрь ойидан савдога чиқаришни режалаштирган. Ўртача тўпладан электр манбаи, Wi-Fi орқали бошқариладиган ток ўтказувчи клипс, кабеллар, плёнка ва уни тозаловчи восита ўрин олиши мумкин. Шунингдек, харидорларга соддалаштирилган симли бошқарув қурilmалари ҳам тақдим этилади.

НИМА УЧУН ИЧИМИЗДА ГАПИРАМИЗ?

Маълум бўлишича, ички суҳбат фикрларни жамлаб, мураккаб вазифаларни ҳал этишда ёрдам берар экан. Фалсафа фани алақачон бу борада ҳулоса чиқарган бўлса-да, замонавий илм-фан мазкур масалага энди эътибор қарата бошлади. Жумладан, нейробиологлар инсон миёсида ички овознинг шаклланиши, бу каби жараёнларда ўз-ўзини назорат қилиш ҳамда ўзликни англашнинг роли нечоғлик муҳимлигини илмий жиҳатдан исботлашмоқда.

Ушбу мавзу олимлар томонидан турли мунозараларга сабаб бўлди. Айрим мутахассисларнинг фикрича, ички овоз оддий суҳбат натижаси, бироқ унда артикуляция мавжуд эмас. Яъни, миёда маълум фикр шаклланса ҳам, нутқ органларига керакли буйруқ берилмайди. Одатий нутқ учун зарур бўлган товуш, тебраниш ва талаффуз вужудга келмайди. Магнит-резонансли томография таҳлиллари ҳам ички ва ташқи суҳбат бир хил нейронлар тизими фаолияти натижасида пайдо бўлишини кўрсатди.

Болаларда ички суҳбат тахминан тўрт ёшдан шакллана бошлади.

«NewScientist» журналида келтирилишича, ички суҳбатнинг мавжуд эмаслиги ўз-ўзини назорат қилишни қийинлаштиради, ҳулқ-атвори мувофиқлаштиришда мураккабликлар келтириб чиқаради. Бу фикрни нейробиолог Жилл Болт Тейлорнинг сўзлари ҳам тасдиқлайди. Яъни, агар миёдаги суҳбат маркази фаолияти тўхтатилса, табиий равишда ички овоз ҳамда ўз-ўзини англаш ҳисси ҳам йўқолади.

ВИРУСЛАР ТУНДА ФАОЛЛАШАДИ

Инсон иммун тизимининг самарали таъсир кучи сутка давомида ўзгариб туриши мумкин. Агар биологик соат кундузини кўрсатса, иммунитет дарҳол зарари вирусларга қарши курашни қулайлатири.

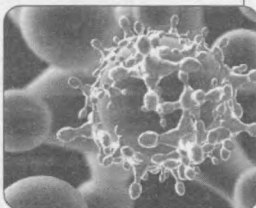
Касаллик тунда юз берса, оқибатлари кундузгига нисбатан оғирроқ бўлиши мумкин. Бу каби антикилар Калифорния университети (АҚШ) олимлари томонидан «PNAS» журналида эълон қилинган мақолада батафсил баён этилган.

Мақолада таъкидланганидек, бу ерда вирусларнинг тунда фаоллашуви эмас, балки биологик ритмларнинг иммун тизимига таъсири муҳим рол ўйнайди.

Биологик соат барча жониворларда мавжуд бўлиб, молекуляр ва физиологик жараёнларни сутка давомида мувофиқлаштириб туради.

Олимлар вақтнинг юқумли хасталиклар билан боғлиқлигини ўрганиш мақсадида бир гуруҳ кемирувчилар қонига эрталаб соат 10 да, иккинчи гуруҳга эса тунги 10да салмонел вирусларини юборишди. Шундан сўнг иммун тизимнинг касалликка қарши таъсирини кузатишди. Якунда тунда инфекцияга чалинган кемирувчиларда вируси қарши курашиш яхшиланганга гувоҳ бўлинди. Айримларида эса ҳеч қандай салбий ҳолат кузатилмади. Тонгда хасталикка чалинган кемирувчилар ошқозонидида эса ичакларнинг бактериялар билан курашувчи иммун ҳужайралари тўқималарида касаллик аломатлари аниқланган. Қайд этиш жоизки, кемирувчилар асосан тунда фаоллашувчи жониворлар ҳисобланади.

Олимлар тажрибани биологик соати генетик модификация натижасида ўзгартирилган жониворлар устида такроран ўтказиб кўришди. Маълум бўлишича, биосаатлари ўзгартирилган кемирувчиларда ҳам касалликка қарши курашиш жараёни ўзгармасдан қолган.

ХАВОТИР РУҲИЙ ТУШКУНЛИКДАН ХАВФЛИ

«Lancet» журналида келтирилишича, саратонга чалинганлар ва уларнинг ақлилари депрессиядан кўра хавотирдан кўпроқ азият чекишади.

Ўтказилган кузатишлар давомида олимлар саратон ташхиси қўйилган кишилардаги хавотир ва депрессияни таҳлил қилдилар. Хасталик аниқланган дастлабки йиллари депрессия 10,2 фоиз беморларда кузатилган бўлса, икки йилдан сўнг бу кўрсаткич 11,6 фоизга етган. Хавотирлиниш даражаси эса дастлаб 27 фоизни ташкил этган, орадан ўн йил ўтиб, ушбу кўрсаткич сезиларли ошган ва 50 фоизга етган. Олимларнинг таъкидлашича, беморнинг оила аъзолари ундан ҳам кўпроқ хавотирга тушибди.

Тажрибалар жараёнида қарийб ярим миллион беморга оид маълумотларни қамраган 27та тадқиқот натижалари ўрганиб чиқилди.

Доктор Митчеллнинг фикрига кўра, хавотир ҳисси асосан беморга шифохонадан руҳсат берилгандан сўнг шифокорлар назоратисиз қоллиши натижасида пайдо бўлади. Бу пайтда беморнинг тезроқ соғайиб кетиши учун руҳан қўллаб-қувватлашга кўпроқ эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ.

С.РУСТАМОВ тайёрлади.

Германия, Венгрия, Словакия, Польша, Швейцария, Чехия ва Австрияда кучли ёғингарчиликлар оқибатида юзага келган тошқинларга қарши кураш ва етказилган талафотларни бар-тароф этиш ишлари олиб борилмоқда.

АҚШнинг Пенсильвания штатидаги Филадельфия шаҳрида тўрт қаватли бинонинг кулаб тушиши оқибатида олти киши ҳалок бўлган, 13 нафар фуқаро эса турли даражада жароҳатланган, ҳодиса жойида кидирув-қутқарув ишлари олиб борилмоқда.

Италиянинг Пьяенца шаҳрида кучли жазирама вақтида отаси автомобилда унутиб қолдирган уч ёшли болакай ҳароратга дош бера олмай ҳушидан кетган ва шифокорларнинг ури-нишларига қарамай ҳаётдан кўз юмган.

АҚШ, Британия ва Вьетнам ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан ўтказилган кенг миқёсдаги операция жараёнида дунёнинг қўзғина мамлакатларида банк пластик карточкалари маълумотларини ўғирлаш орқали 200 миллион доллардан зиёд маблағни ўзлаштирган жиноий гуруҳнинг 11 нафар аъзоси қўлга олинган.

Таиланднинг Катху шаҳрида катта тезлик билан ҳаракатланаётган «Pegas Touristic» сайёҳлик агентлигига тегишли автобуснинг тормоз тизимидаги носозлик сабаб турар-жой биносига келиб урилиши оқибатида 5 нафар сайёҳ жароҳатланган, дея хабар беради «Bangkok Post» нашри.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Осиё дostonчиликл санъати қўмитаси

Марказий Осиё ва Корея давлатларининг эртақ, афсона, миф ва дostonлари асосида сценарийлар халқро таъновини эълон қилади.

(Таънов шартлари тўлиқ ҳолда www.asiastoryoat.com www.mcs.uz ҳамда www.nmm.uz сайтларида берилган.)

Таъновнинг асосий шартлари:

1. Таъновда ёши, жинси, миллатидан қатъи назар, барча қизиқувчилар қатнашиши мумкин.

2. Таъновга тақдим этиладиган материаллар корейс, рус ёки инглиз тилида бўлиши шарт.

3. Таънов жанрлари:

- анимацион фильм;
- телесериал;
- мюзикл;
- спектакль;
- бадиий фильм.

4. Конкурс ишларининг шакли ва ҳажми (50 бетдан ошмаслиги керак):

Тур	Ҳажми	Мезонлари	Формати
Муаллиф гоёси	2 бетдан ошмасликл керак.	Асарда Осиё кадриятлари ифодаланганими, Осиё давлатларининг бирдамлик гоёлари ҳисобга олинганими?	
Синопис (асарнинг қисқача баёни)	6 бетдан ошмасликл керак.	Асарнинг қанчалик янги ва ўзига хослиги, аввал нашр этилганини ёки муқофотланганими, тингловчиларни қизиқтира оладими?	MS Word, Times New Roman 12 шрифтда, қаторлар орасидаги интервал — 1,0
Асар қаҳрамонлари феълини ифодалаш	2 бетдан ошмасликл керак.	Асар қаҳрамонларининг феъл ва хусусиятлари қанчалик аниқ ифодаланган?	
Сценарий	40 бетдан ошмасликл керак.	Драматургик композиция, тузилишининг яхлитлиги ва тўлиқлиги.	

Gurung

Ўзбек мумтоз адабиёти адабий жанрларга бой. Шу ранг-баранг жанрлар орасида тутал деб аталган ғаройиб жанр ҳам бор. Тутал ҳазил, мутойиба, лоф ва латифа тариқасида айтилган сўзлардир. «Тутал достони муаммоси»нинг муаллифи Мирзо Ҳасрат бу ҳақда шундай деган: «Кишилар кудурат, ғаму ғуссалар зангининг жилоси ҳазил, мутойиба, тутал сўзлар билан равшан бўлади. Шунинг учун вақтихушлик боиси бўлар, деган умидда бир неча калимани келтирдик».

Биз қўида бир намуна — Мирзо Ҳасратнинг «Тутал достони муаммоси»ни сиз, мухтарам газетхонларга тақдим этишни лозим кўрдик. Асар тарихчи олим Абдуллажон Жувонмардиевнинг «Нодир саҳифалар»(1977) китобидан олинди.

Тўя тўқувчи Мирзо Ҳасрат Минортарошлар гузарида Шириндона ховузининг ўртасида калава еди. Кейин беҳуда Шолғомдўзлар Чорсу-сига бориб қолди. Айтдики: «Бир куни бошимда бузоқ киши ҳаваси туғилди. Сипанд седа-надек ўрнимдан ирғиб турсам, йўлим Пайта-вапўш дил палови нўшлар мадрасасига тушиб қолди. Йўлда бир аёлни кўрдим. Унинг оёғида бир тутам оппоқ соқол, бошида зар хошия, белида зарбоф тўн ва қўлида олача салла. Мен унга: «Алайкум ассалом», дедим. У дедик: «Агар бу дарахт бошида чўлоқ туя ошён қилса, шўрва тўқувчи уста Тўқим Качкул жаллоб Мирзо Темурга нима нуқсон етади?», «Баракалло, — дедим. — Сени босилмаган кигиз сути билан

мана бу байтни қурбақа нағмасидан ҳам баттароқ қилиб ўқидим:

Шаб бамасҳид бетаҳорат

зулфи минбар ёфтам,
Соия мужғони мўри ботабар биш кофтам.
Нар бузу ҳар қуррағови доштам

шуд паид,

Аз дуруни бинайи Мирзо Самандар ёфтам.

(Мазмуни: «Минбар зулфини бетаҳорат кечаси масжиддан топдим, Чумолининг киприги соясини болта билан ёрдим. Така эшагим, тойчоқ сизирим бор эди, йўқотдим. Уларни Мирзо Самандар бури ичидан топдим».)

Бу байт икковларининг дилларини шундай аҳволга солдики, уларнинг кўз ёшлари қурра-

Мирзо ҲАСРАТ

ТУТАЛ ДОСТОНИ МУАММОСИ

кўш хўкиз хонасида тарбия қилган онангта офарин!»). Бу аҳволга муносиб бир байт, кафш ош-хонасида фақирнинг тилига келиб қолди:

Бежамолат хоши уштур қолиби

гул меҳўрад,

Шалғами наззораам полони

булбул меҳўрад.

Баски берундўзи, дандони қоғаз

хаста шуд,

Бинийи Фарҳодро чун пой

сунбул меҳўрад.

(Мазмуни: «Сенинг жамолингиз туянинг хоши гул қолипни ёйди. Менинг шолғомсифат қарашим эса булбул тўқимини ёйди. Қоғознинг тиши ташқаридўзликдан оғриган экан, Сунбул оёғи Фарҳод бурнини ёйди».)

У ердан ўтганимдан кейин уста Телпак Фозилдўз ва домолло Маҳмибобларни баҳслашиб турган ҳолларида учратдим. Бири: «Менинг мушугим муз еганидан пахта қилибди», деса, иккинчиси унга маъқул жавоб берарди: «Агар минора соясига ғилоф қилинса, ҳаммомда кўкартиришга ҳоҷат қолмайди. Тўрт оёғлик лайлак тўртинчи осмоннинг дарахти чоҳида ошён қилса, қўршапалак болалари найни от қилиб минсалар ўрни борми?». Мен бўлсам,

си қўлтиқлари оғзидан оқа бошлади. У ердан ўтганимдан сўнг оёғим осмоннинг қавағига тушиб кетди. Бу касални даволаш учун табиб олдиға бордим. Табиб: «Бу дардининг даво-си шўки, қўшни қизнинг бурнининг саночи-ни тортмасдан сугуриб олиб, ўз кўкрагинга боғла, оёғинг шундай синадики, қиёматгача ўз жойингдан қўзғалмайсан», деди. Мен табибни бундай дуо қилдим:

Умри ту дароз бод ҳамчун думи гов,
Дасту ту шикаста бод ҳаргиз никлов.

(Мазмуни: «Умринг мол думидек узун бўлсин, Қўлинг синиб ҳаргиз занжирбанддан чиқмасин».)

Табиб менинг бу табиатимга таҳсинлар ай-тиб ошкона байтлар ўқиди. У байтлардан бири:

Он худойки, холиқи башараст,

Кўҳи Қоф аз наҳуд каттатараст.

Дар Самарқанд гурба ях наҳурад,

Дар Бухоро хурус мурғи нараст.

(Мазмуни:

«У тангрики бандаларни яратган Холиқдир,

Қоф тоғи нўхатдан каттарокдир.

Самарқанда мушук муз емайди,

Бухорода бўлса хўрос эркак тувқидир».

«... Сен мени балки эсдан чиқаргандирсан, — деб хат ёзарди йигит ўзи бир вақтлар кўнги қўйган қизига, — мен хотирангдан балки буткул ўчиб кетгандирман. Лекин менинг ёдимда ҳамон ўша қиёғалда — кўкиш гулли оқ қўйлақда ловуллаб ёниб турасан. Сен худди хилпираб турган оқ алангага ўхшайсан. Бу аланга тилла-ригача оқ, Фақат баъзи-баъзида, аланга ловуллаб кўтарилганда унинг оппоқ ёғдуси узра кўкиш учқунлар порлаб кетади-ю, сўнг дарҳол сўнади. Шунда гўё оқ аланга менинг юра-гимда ловуллаб кетгандай бўлади. Орадан тўрт йил ўтса ҳам бирон сония кўз олдимдан кетмадинг. Ҳар лаҳза, ҳар дақиқа кўз ўнгимда оқ алангани кўриб турдим... Аланга ҳамон менинг

ман бўлиб очилиб кетди».

Дераза тўлғач, йигит қоғоз гуллар солинган тувакларни ёзув столига, курсига, китоб жа-вонига, ёрга, кейин эса диван-га териб қўя бошлади. Хона-нинг бурчаклари ҳам қоғозгул-ли тувакларга тўлиб кетди. Хо-нада ноғохон, барча гуллари чаман бўлиб очилган гулзор пайдо бўлди. Йигит хона бур-чаклари тўлғач, тувакларни хона деворларига осиб қўя бошлади. «Балким, мен адаш-гандирман, — деб ёзди йигит. — Балким, мен ҳаётга сенинг нигоҳинг билан қарамаслиги» керақинг. Ҳаёт менга қучоғин, очиб турган-у, мен сезмай ке-лаётгандирман. Балким, менинг қалбимдаги муҳаббат эмасдир, муҳаббатдан ҳам қучиқроқ туй-ғудир... Мен ҳар куни тушим

Назар ЭШОНҚҮЛ

ОҚ АЛАНГА

Hikoya

совуқ хонамни чўғдай иситиб турибди... Мен бу алангани ўчириб ташлашга ожизман...».

Йигит кўп йиллардан бери шу хонада яшар, хона улкан атиргулнинг ховучига ўхшарди. Хонада йигит гулнинг шираси-га кўнган кичкина асаларидек бўлиб кўринарди. Йигитга ўзи-нинг хонаси жуда ҳам ёқарди.

Ёзиб бўлгач, йигит хатдан гулпола ясаб, деразадаги бўш тувакларга солиб қўярди.

«...Уша пайтлари менинг гаплари-менга канчалик ҳавойи ва кулгили бўлиб туюлган бўлса, энди сенга шунчалик табиий бўлиб туюлади, — деб ёзарди йигит қизга. — Сен баъзида мени эслаб йиғлайсан ҳам. Сенинг кулгингни қистатган менинг туйғуларим энди сенга ҳеч ором бермайди. Бу туйғулар сенинг ҳозирги ҳаётингдан кўра мазмунлироқ бўлиб кўри-нади. Сен мазаҳ қилган, менсима-гани, гашингни келтирган ўша туйғулар энди сени изтиробга солади. Энди бу туйғулар сен учун умрининг энг ширин лаҳ-залари бўлиб қолади...».

Йигит ҳар куни хат ёзар ва хатни тувакларга жойлаб, хона-сига териб қўярди. «Муҳаббат — инсон қалбиде очилган лола-дир. Агар у сўлса, умрининг ўзи ҳам сўлади... Тўрт йилдан бери кўнглимдаги лолалар чаман-ча-

да сени кўраман. Негадир ҳамиша тушимга илк марта кўрган қиёғалда кирасан: юзла-ринг ловуллаб қизарган, сочинг бургут қанотидай ёйилган, лаб-ларинг титраб турган бўлади. Гоҳо юзинг гулу, сочларинг бу оппоқ гулли ховучлаб турган қат-қат гулбарглarga ўхшаб ке-тади; гулбарглр бунчалик на-фис гулли тебратганидан баъ-зан тўлғониб-тўлғониб қўяди. Тўлғонар экан, гулбарг қатлари-аро гулнинг нозик банди кўри-ниб кетади. Бу гўё тун қўйнида ловуллаб ёниб, яна дарҳол сўнган гулханга ўхшайди. Тўрт йилдан бери мен сени ловулла-б ёнган оқ аланга орасида кўраман. Оқ аланга гуриллаб осмонга кўтарилар экан, хову-даги гул чўғдай қизариб кета-ди...».

Йигит сўнги тувакни бўса-ғага жойлаштиргач, хонани хўрсиниб кўздан кечирди. Гул-тувакдаги лолалар сокин сол-ланиб турар, чироқдан нур гул-ларга худди қизил ёмғирдай таралар ва гулдондаги гуллар қизғиш рангда порлар эди. Гул-лар чаман-чаман бўлиб очилиб ётган бу хонада энди йигитнинг ўзи ортиқча эди.

Йигит хонани ташлаб чиқиб кетди. Уйни айланиб ўтаркан, хона деразасига кўз ташлади. Хонани ловуллаган аланга бур-каган эди...

ЙИЛНИНГ ЭНГ УЗУН КУНИ

МАЙСАЛАР УСТИДАН ЮРМАНГ!

Ўқитувчи:

— Ҳой бола, нега фаллоҳнинг боғидаги олмага чиқдинг?

Бола:

— «Майсалар устидан юрманг!» деб ёзиб қўйил-ган экан. Шунга риоя қилган эдим.

БУ ЕР ПОНДОН

— Хўш, сен географияни яхши биласанми?
— Албатта, устоз.
— Бўлмаса айт-чи, Лондон қаерга жойлашган?
— Лондон ўттиз бир метрлик қисқа тўлқинга жой-лашган.

ФУРСАТНИ ҚЎЛДАН БЕРМАСДИК

Ўқитувчи:

— Сахрога экскурсияга чиқсак, бирорта душман келиб, мени ўлдириб қўйса, нима қилган бўларди-нгиз?

Ўқувчилар:

— Фурсатни қўлдан бермай қочиб қолган бўлардик.

СУЯКНИ НИМА ҚИЛАДИПАР?

Ўқитувчи бир ўқувчидан сўради:

— Одамлар ҳайвон гўштини ейдилар, суягини нима қиладилар?

Ўқувчи тўтирмай жавоб берди:

— Суягини лаганнинг ёнига олиб қўядилар.

ЧЕКИНИШ

Ўқувчи ўқитувчисидан сўради:

— Қилинмаган иш учун ҳам жазо бериладими?

— Йўқ, албатта, — деди ўқитувчи.

— Бўлмаса, мен уй ваъзасини бажармадим.

ЁЛҒОН СУЗЛАЯПСИЗЛАР

— Бугун «Ёлғон ва ёлғончилар» китоби устидаги дарсимизни давом эттирамиз. Қани, ким менга унинг йигирма бешинчи бобини такрорлаб беради?

Ўқувчиларнинг кўпчилиги қўл кўтарди.

Ўқитувчи:

— Сизлар ўша мен айтган ёлғончиларнинг ўзисиз.

Чунки китобда йигирма бешинчи боб йўқ.

САБЗИ ВА ТЕМИР

Ўқитувчи ўқувчиларига:

— Сабзини кўпроқ истеъмол қилинглр, унда те-мир моддаси кўп, — деди.

Бир ўқувчи деди:

— Бу тўғри эмас. Биз сабзининг устига магнит қўйган эдик, қимир этмади.

Араб хандалари

КАТТА КИШИГА ҲУРМАТ

Ўқитувчи:

— Фуод, 5 карра 6 неча бўлади?

Фуод:

— ...

Ўқитувчи:

— Нега индамайсан?

Фуод:

— Дадам ўзингдан катта олдида одоб сақлаб тур-гин, деган эдилар.

МАЙМУН АВЛОДИ

Ўқувчи:

— Устоз, биз маймунлар авлодидан эканмиз, шу тўғрими?

Ўқитувчи:

— Тилингни тий, мен оилавий ишларга аралаш-майман.

ЙИЛНИНГ ЭНГ УЗУН КУНИ

Ўқитувчи:

— Йилнинг энг узун куни қайси кун?

Ўқувчи:

— Олти соат дарс бўлган кун.

Саҳифани Маҳмуд САЪДИЙ тайёрлади.

ЎЗБЕК ГИМНАСТИКАЧИЛАРИ — ОСИЁДА ТЕНГСИЗ!

Badiiy gimnastika

Пойтахтимизда бадий гимнастика бўйича давом этаятган Осий чемпионатида Ўзбекистон терма жамоаси жамоавий бахслар бўйича олтин медални қўлга киритди.

Икки кун давом этган бахсларда Ўзбекистон терма жамоаси аъзолари — Жамила Рахматова, Майя Филиппова, Мафтуна Шамсиева ва Валерия Давидова халқа, тўп, булава ва тасмада бажарилган композициялар бўйича энг юқори натижани қайд этди.

— Осий чемпионатида хошсуланинг энг юқори погонасига ўтарилганимиздан хурсандимиз, — дейди М.Шамсиева. — Бундай муваффақиятлар Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида мамлакатимизда биз, ёшлар камолотига қаратилаётган юксак эътибор ва ғамхўрлик, спорт билан шуғулланиб, ўз

иктидоримизни намойён этишимиз учун яратилган кенг имкониятлар тўғрисида.

Спортчиларимиз шарафига давлатимиз байроғи кўтарилиб, миллий мадҳиямиз янгради.

Осий чемпионатининг кумуш медали Жанубий Корея вакилларига насиб этган бўлса, хитойлик спортчилар бронза медални қўлга киритди.

— Ўзбекистонлик гимнастикачиларнинг машқларини ҳамма катта ҳавас билан кузатмоқда, — дейди япониялик гимнастикачи Руна Ямагучи. — Айниқса, Жамила Рахматова ва Майя Филиппованинг чиқишлари мамлакатингиз спортчилари

рининг юксак салоҳиятидан далolat бериб турибди. Чемпионатта келишдан мақсадим ҳам ўзбек гимнастикачилари билан дўстлашиш ва ўзаро тажриба алмашишдир.

Гуруҳ бахсларида юртимиз шарафини ҳимоя қилаётган Зарина Қурбонова, Луиза Ганиева, Ольга Кирьякова, Марта Растобурова, Екатерина Бухенко ва Дарья Свечниковадан иборат гуруҳнинг булава, тўп ва тасмада бажарган машқлари ҳақамлар томонидан бронза медалга лойиқ топилди.

Хитойлик гимнастикачилар олтин, япониялик спортчилар кумуш медал билан тақдирланди.

Байрам АЙТМУРОВОВ,
ЎЗА мухбири

Пойтахтимиздаги «Жар» спорт-соғломлаштириш мажмуасида самбо бўйича Осий чемпионати ва самбо юлдузлари иштирокида жаҳон чемпионати бошланди.

Sambo

ҚИТЪА ПОЛВОНЛАРИ ТОШКЕНТДА БЕЛЛАШМОҚДА

Осий самбо федерацияси (ASF), Ўзбекистон Маданият ва спорт ишлари вазирлиги ҳамда мамлакатимиз самбо федерацияси ҳамкорлигида ташкил этилган маъруза мусобақаларида Янги Зеландия, Судан, Нигерия, Жанубий Корея, Ироқ, Непал, Сурия, Россия, Қозоғистон, Туркменистон каби йигирмадан зиёд давлатдан 500 нафарга яқин спортчи куч синашмоқда.

Мусобақанинг очилишида Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида спортнинг барча тури қатори самбони ривожлантиришга қаратилаётган катта эътибор ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш ва ҳар томонлама етук спортчиларни тайёрлашга хизмат қилаётгани таъкидланди. Мамлакатимиз самбо бўйича қитъа ва жаҳон чемпионатларида бир неча бор мезбонлик қилган. 2012 йил пойтахтимизда ўтказилган катталар, ёшлар, ўсмирлар ва хотин-қизлар ўртасида Осий очик чемпионати хорижлик мутахассислар ва спортчилар томонидан юқори баҳоланди.

— Ўзбекистонда самбо бўйича қитъа ва жаҳон чемпионатлари ҳар доим юқори савияда ташкил этилади, — деди Осий самбо федерацияси вице-президенти Ким Чан Чун (Жанубий Корея). — Бу маъруза спорт турининг нафақат Ўзбекистонда, балки бутун Оси-

ёда оммалашишига хизмат қилмоқда.

Терма жамоамиз бош мураббийи Равшан Аҳмаджоновнинг айтишича, бу йилги мусобақада етмиш нафарга яқин самбо устаси Ватанимиз шарафини ҳимоя қилди. Улар орасида жаҳон ва қитъа чемпионатлари ғолиб ва совриндорлари билан бирга иқтидорли ёш полвонлар ҳам бор.

— Ўзбекистонлик полвонларнинг юксак маҳорати менинг ҳавасимни жуда тортмоқда, — дейди нигериялик спортчи Феликс Жим Руфус. — Ўзбекистонда самбо бўйича ўтказилаётган самбо юлдузлари қатнасидаги жаҳон чемпионатида ўртадаги тажриба ортириб, ўрганганларимни ўз юртимда тарғиб қилиш ниятидман.

Мусобақанинг биринчи кунини Осий чемпионатининг эркаклар ва хотин-қизлар ўртасидаги дастлабки ғолиблари аниқланди.

Вазни 52 килограммгача бўлган самбочилар баҳсида тажрибали полвонимиз Шавкат Жўраев покистонлик Анвар Сайид устидан соф ғалаба қозониб, Осий чемпионати бўлди.

Хотин-қизлар ўртасида туркменистонлик Айна Зарипова энгезиялик Эндаҳ Ҳариатини енгиб, олтин медални қўлга киритди.

Байрам АЙТМУРОВОВ,
ЎЗА мухбири

«ОЛГА»НИНГ МУВАФФАҚИЯТЛИ ОДИМЛАРИ

Айни пайтда мамлакатимизнинг барча ҳудудларидаги мактаб ўқувчилари ёзги таътилга чиқиб, бўш вақтларини мазмунли ўтказиш тараддуиди. Мактабларда ўқув йили якунланиб, кимдир оромгоҳга тайёргарлик кўраётган бўлса, бошқа бир ўқувчи тўғраракка ёки спорт секциясига бориб ёзни кўнгулдиқдек ўтказишга ҳаракат қилмоқда. Ёш авлодни ҳам маънан, ҳам жисмонан баркамол этиб тарбиялашга ҳисса қўшиб келаётган Болалар ва ўсмирлар спорт мактабларида эса қизгин жараён кечмоқда. Бу масканларда болаларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш билан бирга, уларни турли тўғраракларга жалб этган ҳолда ўзига ишончини мустаҳкамлаш, қатъий мақсадлар сари интилишга қўмаклашишга алоҳида эътибор қаратилади.

Жиззах шаҳридаги «Олга» болалар ва ўсмирлар спорт мактабида ҳам тўғрараклар ва спорт секциялари фаолияти намунали йўлга қўйилган бўлиб, ўғил-қизлар теннис, бокс, енгил атлетика ва футбол бўйича маҳоратини ошираётди.

— Спорт мактабимизда истеъдодли ёшлар кўп, — дейди футбол тўғрарак раҳбари Усмон Мухаммадшин. — Уларнинг ана шу истеъдодини қўллаб-қувватлаш, тўғри тарбиялаш биз мураббийлардан жиддий эътибор ва меҳнат талаб этади. Кўп йиллик фаолиятим давомида шу нарсга амин бўлдимки, ҳар бир болада ўзига яраша иқтидор бор. Баъзи ўқувчилар ўртоғига қўшилиб тўғраракка келади ва бироз вақтдан сўнг футболга ҳавас уйғонади, ўз устида пухта ишлай бошлайди. Спортда улкан муваффақиятларга эришишнинг асосий омилли орта чекинмаслик, доимо олға интилиш, мағлубиятлардан тўғри хулоса чиқариб, ғалабалардан ҳаволаниб кетмаслик. Бу тушунчаларни тўғрарак машғулотларининг назарий қисмида болаларга ўқитиб борамиз.

Мураббий болалик даврини хотирларкан, илгари бугунгидек тўқис шароитларнинг йўқлиги, мактабларда ўқувчилар имкониятдан келиб чиқиб бирор машғулотга андармон бўлганини афсус билан таъкидлайди.

Бугунги кунда болалар спортига берилаётган юксак эътибор натижаси

ўларок, замонавий жиҳозлар билан таъминланган кўркем спорт иншоотларида ўнлаб тўғрараклар фаолияти йўлга қўйилган. Спорт мураббийлари меҳнатини рағбатлантириш тизимидаги янгиланишлар эса уларнинг ўз устида тинимсиз изланишга туртки бўлмоқда. Ўтган вақт мобайнида «Олга» болалар ва ўсмирлар спорт мактаби жамо-

аси турли мусобақаларда фаол иштирок этиб, фахрли ўринларни эгаллади. Хусусан, шу йил Зарбдор туманида ўтказилган 13 ёшгача бўлган ёш футболчилар мусобақасида иккинчи ўринни забт этган бўлса, Сирдарё вилоятида ўтказилган мусобақада 13-14 ёшли футболчилар биринчи, 15-16 ёшлилар эса иккинчи ўринни қўлга киритди.

Ёш футболчиларнинг мусобақалардаги иштироки мутахассислар томонидан кузатиб борилади. Тўп билан ўйнаш техникасини, эпчил ҳаракатларини кўрган мутахассислар ёш футболчилар келажагига умид билан қарашаяпти.

— Футболда муваффақиятларга эришиш учун, энг аввало, бор меҳрни бе-

риш ва тинимсиз машқ қилиш лозим, — дейди спорт мактаби тарбияланувчиси Искандар Тошбеков. — Эришяётган катта-кичик ютуқларимизда, шубҳасиз, мураббийларимиз саъй-ҳаракатлари ва жамоадаги бирдамлик асосий омил бўлмоқда. Биз бир жамоамиз ва бир мақсад сари ҳамжиҳатликда олға интиламиз.

Ёзги таътил давомида спорт мактаби ўқувчилари бир неча ҳудудий мусобақаларда қатнашиш ва имкониятларини синовдан ўтказишни режалаштиришган. Бу йўлда уларга доимо олға юришни, ютуқлар сари интилиб, орта чекинмаслигини тилаймиз.

Олим ЖУМАОБОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ФАРГОНАДА ШУНДАЙ МАКТАБ БОР

Фаргона шаҳридаги «Нефтичи» профессионал футбол клуби тасарруфидаги болалар ва ўсмирлар футбол мактабида капитал қурилиш-таъмирлаш ишлари якунланди.

Футбол майдонида халқроқ талабларга жавоб берадиган замонавий сунъий қоплама ётқизилди. Ёш спортчилар учун ювиниш, ечиниш хоналари, қўшимча футбол майдончалари ва тренажёр зали барпо этилиб, 600 томошабинга мўлжалланган ўриндиқлар ўрнатилди. Айни пайтда мактабда 700 нафардан зиёд ўқувчи футбол сирларини ўрганмоқда.

Суратда: Фаргона шаҳридаги «Нефтичи» профессионал футбол клуби тасарруфидаги болалар ва ўсмирлар футбол мактабида.

Муқимжон КОДИРОВ (ЎЗА)
олган сурат.

Китоб миллатнинг ақл кўзини ёритувчи офтобдир!

ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

www.gglit.uz

**Сизга тақдим этилаётган ўзбек ва жаҳон
адабиётининг энг сара намуналаридан бахраманд бўлинг!**

Телефонлар: (+99871) 241-83-29. Моб.: (+99893) 577-41-81, (+99894) 622-74-41, (+99890) 945-06-06

www.gglit.uz E-mail: iptdgulom@sarkor.uz, info@gglit.uz

Манзилимиз: 100128, Тошкент, Шайхонтохур кўчаси, 86.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYO-
ROV, Farrux JABBOROV (bosh
muhammadining birinchi o'rinbosari),
Husan NISHONOV (bosh muhammad
o'rinbosari), Farhod RIZAYEV,
Nurlan USMONOV (bosh muhammad
o'rinbosari), "Uchitel' Uzbekista-
na"), Mirzakarim XUDDIYEV,
Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib),
Aleksy CHUKARIN (mas'ul kotib),
"Uchitel' Uzbekistana"), Sa'dulla
HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. F-618.
Tiraj 53313.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

"Ma'rifat" dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat jarohat emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-
53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-
54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:

Liliya BINASHEVA,

Malohat TOSHOVA.

Navbatchi muharrir:

G'olib BAHROMOV.

Navbatchi:

Jo'rabek JANGIROV.

"Sharq" nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:

"Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy

Uza akuni — 00.20

Topshirildi — 01.45